

فیلترینگ

پریشاوپاخ‌ها

به کوشش

جمعی از کارشناسان فضای مجازی

الحمد لله
الرحمن الرحيم

فیلترنت

پرسش‌ها و پاسخ‌ها

به کوشش
جمعی از کارشناسان فضای مجازی

آبان ۱۴۰۱

فهرست مطالب

مقدمه

۷	فضای مجازی، بایسته‌ها و هست‌ها
۸	مطالبات از سران قوا
۱۰	ابهامات و شبهات، از علل وابستگی فضای مجازی
۱۱	درباره نوشتار حاضر

بخش اول: پاسخ به نقدهای کلی درباره فیلترینگ

۱۳	۱. فیلترینگ، روشی نادرست، ناکارآمد و منسوخ است.
۱۳	پاسخ:
۱۶	۲. برای دوری جامعه از مفاسد فضای مجازی باید فرهنگ‌سازی کرد، فیلترینگ جواب نمی‌دهد.
۱۶	پاسخ:
۱۷	۳. اعمال فیلترینگ، در تضاد با اختیار و آزادی خدادادی و دین‌داری آگاهانه است.
۱۷	پاسخ:

۴. لازمهٔ رشد روحی و کمال انسان، دسترسی به مفاسد و مبتلا نشدن به آنهاست. ... ۱۸
 پاسخ: ۱۸
۵. فیلترینگ، موجب عقب‌ماندگی کشور و محرومیت از فواید بی‌شمار فضای مجازی می‌شود. ۱۹
 پاسخ: ۱۹
۶. به‌جهت رشد تکنولوژی، فیلترینگ امکان‌پذیر نیست. ۲۱
 پاسخ: ۲۱
۷. نتیجهٔ فیلترینگ، استفاده از فیلترشکن است که عملاً دسترسی به مفاسد را بیشتر می‌کند. ۲۱
 پاسخ: ۲۱
۸. تشبیه فضای مجازی به چاقو و بزرگراه: «چاقو را باید درست استفاده کرد، نه آنکه آن را کنار گذاشت»؛ «بزرگراه را به‌خاطر چند تصادف نمی‌بندند». ۲۲
 پاسخ: ۲۲
۹. نمی‌توان با تکنولوژی مخالفت کرد؛ چنان‌که تجربهٔ مخالفت با آزادی ماهواره در ایران شکست خورد. ۲۴
 پاسخ: ۲۴

بخش دوم: پاسخ به نقدها دربارهٔ فیلتر «واتساپ» و «اینستاگرام»

۱. با فیلتر واتساپ و اینستاگرام، کسب و کار میلیون‌ها نفر در مخاطره قرار گرفته است. ... ۲۷
 پاسخ: ۲۷
۲. به‌زودی اینترنت ماهواره‌ای وارد کشور می‌شود و فیلترینگ دیگر تأثیری نخواهد داشت. ۳۰
 پاسخ: ۳۰
۳. با فیلتر واتساپ و اینستاگرام، فیلترشکن‌ها رونق گرفته و مفاسد بیشتری به‌وجود آمده است. ۳۱
 پاسخ: ۳۱

۴. سکوهای داخلی، ظرفیت تأمین نیازها را نداشته، مورد اقبال مردم قرار نمی‌گیرند. ۳۳	پاسخ: ۳۳
وضعیت‌سنجی و قابلیت‌های مهم‌ترین سکوهای داخلی ۳۳	
۵. سکوهای داخلی امنیت ندارند. ۳۸	پاسخ: ۳۸
۶. در سکوهای داخلی، آزادی سیاسی و فرهنگی وجود ندارد. ۳۸	پاسخ: ۳۸
۷. در سکوهای داخلی نیز محتوای ناسالم وجود دارد. ۴۰	پاسخ: ۴۰
۸. با مسدودسازی سکوهای خارجی، رقابت از بین می‌رود و کیفیت پائین می‌آید. ۴۰	پاسخ: ۴۰
۹. احتمال حذف سکوهای ایرانی توسط اندروید وجود دارد. ۴۱	پاسخ: ۴۱
۱۰. انتقال به سکوی داخلی، موجب اختلال در دایره ارتباطی مسئولین صفحات و دنبال‌کنندگان می‌شود. ۴۲	پاسخ: ۴۲
۱۱. با فیلتر سکوهای خارجی، ارتباط ما با دنیا قطع می‌شود. ۴۲	پاسخ: ۴۲
۱۲. مسدود کردن سکوهای خارجی، زمینه تبلیغ نیروهای متدین و انقلابی برای مردم ایران و جهان را از بین می‌برد. ۴۳	پاسخ: ۴۳
۱۳. با فیلتر سکوهای خارجی، قدرت دیپلماسی عمومی سایبری کشور کاهش می‌یابد. ۴۵	پاسخ: ۴۵
۱۴. تقابل با سکوهای مسئله‌ساز، باید در مقیاس جهانی باشد، نه ملی. ۴۵	پاسخ: ۴۵
۱۵. با توجه به شکست فیلتر تلگرام، فیلتر اینستاگرام و واتساپ نیز موفق نخواهد بود. ۴۶	پاسخ: ۴۶

۱۶. با فیلتر اینستاگرام و واتساپ، اکثر مردم در حال کوچ به تلگرام هستند..... ۴۶
 پاسخ:..... ۴۶
۱۷. سکوهای مسئله‌ساز باید به‌صورت تدریجی فیلتر شوند، نه دفعی..... ۴۷
 پاسخ:..... ۴۷
۱۸. تکلیف محتوای بارگذاری‌شده در شبکه‌های فیلترشده، چه می‌شود؟ ۴۸
 پاسخ:..... ۴۸
۱۹. مطالب مفیدی در اینستاگرام وجود دارد که در شبکه‌های دیگر وجود ندارد. ۴۸
 پاسخ:..... ۴۸
۲۰. فیلتر دائمی واتساپ و اینستاگرام، موجب نارضایتی شده، زمینه شورش اجتماعی را فراهم می‌آورد..... ۴۹
 پاسخ:..... ۴۹
۲۱. فیلتر واتساپ و اینستاگرام، موجب سلب اعتماد عمومی و کاهش سرمایه اجتماعی نظام جمهوری اسلامی شده است..... ۴۹
 پاسخ:..... ۴۹
۲۲. برخی جریان‌های سیاسی، از فیلترینگ ایجادشده سوءاستفاده خواهند کرد..... ۵۰
 پاسخ:..... ۵۰
۲۳. رئیس‌جمهور در ایام انتخابات متعهد شده بود که شبکه‌ای را فیلتر نکند..... ۵۱
 پاسخ:..... ۵۱

ضمیمه

- مطالبات مقام معظم رهبری از مسئولان درباره فضای مجازی ۵۳

مقدمه

فضای مجازی، بایسته‌ها و هست‌ها

فضای مجازی، امروزه یکی از مهم‌ترین زمینه‌ها و مؤلفه‌های پیشرفت دولت‌ها و جوامع به‌شمار می‌آید و کشورهایی که دارای فناوری بالا و برنامه‌ریزی مناسب در زمینه فضای مجازی هستند، از آن به‌عنوان موتور پیش‌ران در ابعاد و عرصه‌های گوناگون بهره می‌برند. اشتغال‌زایی و خلق فرصت‌های جدید شغلی، توسعه اقتصاد دانش‌بنیان، افزایش بهره‌وری در سایه اقتصاد دیجیتال، رشد علمی، ارتقای نظام اداری و تسهیل امور مردم، تقویت آرامش و امنیت جامعه، استحکام و پویایی نظام سیاسی، ترمیم شکاف‌های اجتماعی، و تقویت هنجارها و ارزش‌های فرهنگی و عرضه آنها به مردم دنیا، بخشی از ثمرات فضای مجازی در برخی کشورهای پیشرفته است.

با این حال، ایران اسلامی - که در حوزه‌های گوناگون علم و فناوری پیشرفت کرده و در برخی زمینه‌ها به قله‌های دانش دست یافته - در عرصه فضای مجازی، دچار

عقب‌ماندگی‌ها و وابستگی‌هایی است، و همین وضعیت، آسیب‌های جدی اقتصادی، علمی، امنیتی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در پی آورده است. یکی از علل اصلی عقب‌ماندگی و وابستگی فضای مجازی در ایران - به‌رغم وجود ظرفیت‌های گسترده و استعدادهای بالقوه در جهت پیشرفت در این زمینه- تفکر سطحی حاکم بر برخی مسئولان و تصمیم‌گیران بوده است که پیشرفت در حوزه فضای مجازی را توسعه ظاهری این فناوری در کشور دانسته، رشد مصرف‌گرایی و افزایش امکانات فضای مجازی، هرچند در بستر خارجی را نشانه توسعه‌یافتگی می‌پندارند.

این‌همه، به‌رغم آن است که مقام معظم رهبری از اوایل توسعه اینترنت با مدیریت نظام سلطه، بر لزوم مراقبت و انجام دادن اقدامات لازم در این زمینه تأکید فرمودند. معظم‌له در سال ۱۳۹۰ با تشکیل «شورای عالی فضای مجازی»، تلاش برای مدیریت فضای مجازی، بومی‌سازی سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای پرکاربرد، بهره‌گیری حداکثری از فرصت‌های فضای مجازی و پیشگیری جدی از مخاطرات و آسیب‌های آن را از مسئولان امر مطالبه کردند. کوتاهی و بلکه بی‌توجهی متولیان و مجریان در قبال به این مطالبات، باعث شد ایشان در سال‌های اخیر، بارها از وضعیت آسیب‌زا و رهاشده فضای مجازی در کشور و سلطه دشمنان بر آن، به‌شدت اظهار نارضایتی، و از کوتاهی مسئولان گلایه کنند.

مطالبات از سران قوا

در شرایط کنونی و پس از تأثیرگذاری فضای مجازی وابسته و لجام‌گسیخته در بروز مشکلات و بحران‌های متعدد در کشور طی سالیان اخیر، از مسئولان و در رأس آنها رؤسای سه قوه انتظار می‌رود با هماهنگی و عزم و تدبیر، تحقق

حکمرانی فضای مجازی و پیشرفت حقیقی در این حوزه، در اولویت قرار گیرد و اقدامات عاجل برای رفع آسیب‌های گسترده و خارج کردن این فضا از سیطره دشمن صورت پذیرد. مسلماً نتایج تحقق چنین امری می‌تواند علاوه بر جنبه‌های فرهنگی، سیاسی و امنیتی، در زمینه‌های اقتصادی نیز از جهت «افزایش بهره‌وری و ایجاد فرصت‌های جدید، از جمله اشتغال‌آفرینی»، «رفع مشکلاتی چون دامن زدن به بی‌ثباتی اقتصادی» و «پیشگیری از برخی مخاطرات مهم درباره کسب و کارهای مجازی» تأثیرگذار باشد.

برای تحقق فضای مجازی شایسته و در تراز کشور قدرتمند ایران اسلامی،

لازم است:

۱. قوه مجریه، برنامه‌ریزی و اقدامات عملی برای بومی‌سازی سخت‌افزارها و نرم‌افزارها و تقویت و توسعه سرویس‌های پرکاربرد داخلی، به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی و موتورهای جست‌وجو، و مزیت‌بخشی به آنها در برابر نمونه‌های مشابه خارجی را در دستور کار قرار دهد و در همین راستا، مصوبات شورای عالی فضای مجازی را - که به‌رغم قصورات و تقصیرات، برخی مصوبات مفید اجرانشده دارد - در کوتاه‌ترین زمان ممکن، محقق سازد؛

۲. قوه قضائیه، در راستای احیای حقوق عامه، بدون مسامحه به وظیفه ذاتی خود در خصوص «پیشگیری از جرایم مرتبط با فضای مجازی»، «برخورد قاطع با موارد تخلف و نقض مقررات کشور»، و «انجام مسئولیت خود در قبال بسترهای جرم‌خیز» عمل کند و بر همین اساس، شبکه‌های اجتماعی خارجی را به دلیل اینکه مجوز ندارند و به قوانین کشور پایبند نیستند، مسدود سازد؛

۳. قوه مقننه، ضمن توجه به وظیفه نظارتی و مطالبه‌گری خود در قبال دولت،

در تصویب قانونی جامع و پیش‌ران - که همچون برخی کشورهای دیگر موفق در این زمینه، قادر به ایجاد تحول و پیشرفت در ابعاد و سطوح گوناگون فضای مجازی و تحقق حکمرانی در این حوزه مهم باشد - تعلل نکند و به مسئولیت این نهاد مهم قانون‌گذار در دستیابی به فضای مجازی تراز انقلاب اسلامی و شایسته ملت بزرگ ایران اهتمام ورزد. طبعاً در جهت وضع قانون، توجه جامع و دقیق به مطالبات رهبری که از مهم‌ترین آنها لزوم قطع سلطه دشمن در فضای مجازی است، اهمیت اساسی دارد.

ابهامات و شبهات، از علل وابستگی فضای مجازی

بخش مهمی از عقب‌ماندگی و وابستگی فضای مجازی، نشئت گرفته از ابهامات و شبهاتی است که نه تنها ذهن عامه مردم، بلکه ذهن نخبگان و تصمیم‌گیران را نیز به خود مشغول کرده است. این شبهات مانند سدی در برابر کسب مؤلفه‌های قدرت در عرصه فضای مجازی عمل می‌کنند. به همین جهت، از اقدامات اساسی برای کسب استقلال و پیشرفت در فضای مجازی، رفع گره‌های فکری است. آگاهی‌بخشی و روشنگری درباره فضای مجازی، تبیین گفتمان انقلاب اسلامی در این زمینه و ارائه پاسخ‌های مستدل و مستند به برخی پرسش‌ها، ابهامات و شبهات، و رفع موانع ذهنی، از بایسته‌هایی است که متأسفانه مورد کم‌توجهی، غفلت و تعافل قرار گرفته است. دشمنان نیز از این خلأ برای تأثیرگذاری بر ذهنیت مردم و حتی نخبگان تصمیم‌گیر، با هدف حفظ سلطه بر فضای مجازی، ضربه زدن به ارزش‌های دینی و منافع ملی، و عقب‌نگاه داشتن کشور در زمینه فضای مجازی استفاده کرده‌اند.

درباره نوشتار حاضر

یکی از مسائل و ابهامات اساسی درباره فضای مجازی، موضوع مسدودسازی و فیلتر برخی امکانات فضای مجازی است. نوشتار حاضر، در مقام پرداختن به این موضوع است. ادعای کلی اثر پیش رو را می‌توان در گزاره‌های ذیل بیان کرد:

۱. وجود نظارت و ایجاد محدودیت در امور اجتماعی، امری ضروری و پرفایده است که در همه جوامع، عملی می‌شود. مسدودسازی برخی از امکانات فضای مجازی نیز در چارچوب همین قاعده عقلایی قرار می‌گیرد؛
۲. حکومت اسلامی در کنار ترویج ارزش‌های دینی، موظف به اجرای احکام و قوانین اجتماعی اسلام است. جلوگیری از بسترهای ناسالم اجتماعی از مهم‌ترین این احکام و تکالیف به‌شمار می‌رود؛
۳. دولت‌های گوناگون، از جمله دولت‌های غربی، در مواجهه با فضای مجازی، موارد متعددی از مسدودسازی امکانات و شبکه‌های اجتماعی ناسازگار با فرهنگ و مصالح کشورشان را در برنامه خود قرار داده‌اند؛
۴. مسدودسازی بخشی از فضای مجازی، می‌تواند محرومیت‌هایی از برخی ثمرات آن به دنبال داشته باشد. بر اساس قاعده عقلی «تقدم اهم بر مهم»، اقدام به فیلترینگ، زمانی انجام می‌شود که مفسد باز بودن آن بیشتر از مصالحش باشد؛
۵. همچنان که برخورد سلبی و ایجاد محدودیت نسبت به برخی کالاهای خارجی، ظرفیت زمینه‌سازی برای پیشرفت یک کشور در زمینه همان کالاها را دارد، فیلترینگ و مسدودسازی بخشی از فضای مجازی نیز (بنا به شواهد و تجربه‌های متعدد)، در صورت تدبیر و برنامه‌ریزی، می‌تواند از عوامل پیشرفت و قطع وابستگی یک کشور در فضای مجازی، واقع شود.

طرح ادعاهای فوق با سؤالات، ابهامات و شبهات متعددی مواجه شده است. این سؤالات با توجه به شرایط خاصی که در نتیجهٔ اغتشاشات اواخر شهریور و مهر ۱۴۰۱ در ایران شکل گرفت و دو سکوی مهم خارجی (اینستاگرام و واتساپ) مسدود گردید، گسترش یافت و با برخی پرسش‌های موردی و مصداقی ناظر به شرایط ایجادشده همراه گردید. در چنین شرایطی، بررسی شبهات کلی و موردی در زمینهٔ فیلترینگ ضرورت و اولویت پیدا کرد و نوشتار حاضر در پاسخ به این نیاز، توسط برخی کارشناسان فضای مجازی و محققان این حوزه تدوین شد.

بخش اصلی این نوشتار، پرسش‌ها و پاسخ‌ها دربارهٔ فیلترینگ، در دو بخش کلی و مصداقی (ناظر به فیلتر اینستاگرام و واتساپ) است. موضوع «مطالبات مقام معظم رهبری از مسئولان دربارهٔ فضای مجازی» نیز به دلیل اهمیت و ارتباط مباحث، در قالب ضمیمه درج شده است. رویکرد غالب در نوشتار، رعایت اختصار و پرهیز از تفصیل بوده است.

امید است مجموعهٔ مباحث ذکرشده در اثر حاضر، بتواند گامی در جهت رفع موانع ذهنی برای مدیریت صحیح فضای مجازی و پیشرفت حقیقی کشور در این عرصه باشد.

بخش اول: پاسخ به نقدهای کلی درباره فیلترینگ

۱. فیلترینگ، روشی نادرست، ناکارآمد و منسوخ است.

پاسخ:

۱. وجود نظارت و ایجاد محدودیت در امور اجتماعی، مانند نظارت بر مراکز فروش غذا و دارو، و جلوگیری از فروش کالای مضر و غیراستاندارد، امری ضروری و پرفایده است که در همه جوامع کوچک و بزرگ عملی می‌شود. مسدودسازی برخی از امکانات غیراستاندارد فضای مجازی نیز در چارچوب همین قاعده عقلایی قرار می‌گیرد؛

۲. دولت‌های گوناگون، از جمله کشورهای غربی، در مواجهه با فضای مجازی، از روش فیلترینگ برای تأمین مصالح عمومی کشور خود استفاده کرده و می‌کنند. به ذکر دو گزارش در این زمینه اکتفا می‌شود:

الف) دولت آمریکا فعالیت و دانلود دو برنامه «وی چت» و «تیک تاک» را برای کاربران این کشور ممنوع کرد: آمریکا با فشار آوردن به تیک تاک، آن را مجبور کرد همهٔ سرورهایش را از کشور چین خارج کند؛ مدیران چینی خودش را عوض، و مدیران آمریکایی نصب کند؛ و رابطهٔ خود را با دولت چین به حداقل برساند. با وجود انجام همهٔ این کارها توسط تیک تاک، آمریکا باز هم نتوانست آن را تحمل کند و آن را مسدود کرد. دولت آمریکا معتقد است برنامه‌های چینی امنیت ملی، سیاست خارجی و اقتصاد آمریکا را به خطر می‌اندازد و باید جلوی آنها ایستاد.

<https://dmboard.media/news/us-government-announces-ban-on-new-downloads-of-tiktok-as-takeover/>

<https://www.alef.ir/news/3990514018.html>

ب) با ایجاد DNS اختصاصی، فیلترینگ محتوا در اروپا جدی می‌شود: مسئولان اتحادیهٔ اروپا به ایجاد زیرساخت سامانه نام دامنه (DNS) اختصاصی برای قارهٔ سبز، با قابلیت اعمال فیلترینگ قدرتمند و محدودیت‌های خاص، علاقه‌مند هستند.

بر اساس جزئیات اعلام شده در مورد این پروژه، EU۴DNS دارای قابلیت‌های بسیار قدرتمندی در زمینهٔ فیلترینگ است. مسئولان مربوط اعلام کرده‌اند که این طرح با قابلیت فیلتر داخلی ارائه خواهد شد تا بتواند دامنه‌های مخرب مانند صفحات دارای بدافزار، سایت‌های فیشینگ و سایر تهدیدات امنیت سایبری موجود در اینترنت را مسدود کند. این قابلیت فیلترینگ با

استفاده از داده‌های اطلاعاتی ارائه شده توسط شرکای مورد اعتماد اتحادیه اروپا، مانند تیم‌های ملی واکنش سریع به حوادث سایبری، پشتیبانی می‌شود و می‌تواند برای دفاع از سازمان‌ها در سراسر اروپا در برابر تهدیدات مخرب رایج، استفاده گردد.

علاوه بر حوزه مسائل امنیتی، مقامات اتحادیه اروپا می‌خواهند از سیستم فیلتر EU۴DNS برای مسدود کردن دسترسی به انواع دیگر محتواهای ممنوع استفاده کنند. فرایند چنین اقدامی با دستور دادگاه صورت خواهد گرفت و عموماً دامنه‌هایی با محتوای ناقض کپی‌رایت و مالکیت معنوی و سوءاستفاده جنسی از کودکان را شامل می‌شود.

ویکتور برتولا، مدیر بخش نوآوری شرکت Open-Xchange، یک شرکت ارائه‌دهنده خدمات ایمیل و DNS، طی گفت‌وگویی با وبگاه خبری Record در مورد این طرح گفت: «من فکر می‌کنم این یک ابتکار ضروری و یک استراتژی حکمرانی دیجیتال است. اروپایی‌ها باید گزینه‌ای در دسترس و مبتنی بر ویژگی‌های اتحادیه اروپا به‌عنوان جایگزینی برای سرویس‌های غالب فعلی مانند گوگل و سایر خدمات مشابه خارج از اتحادیه اروپا، داشته باشند».

<https://www.mehrnews.com/news/5411051>

<https://sinapress.ir/news/128294>

ج) برای ملاحظه گزارشی درباره وضعیت فیلترینگ در جوامع مختلف، از جمله برخی کشورهای غربی، ر.ک:

<https://www.tabnak.ir/fa/news/222133>

۲. برای دوری جامعه از مفاصد فضای مجازی باید فرهنگ‌سازی کرد، فیلترینگ جواب نمی‌دهد.

پاسخ:

۱. فرهنگ‌سازی - که در درستی و ضرورت آن تردید نیست - باید در بستر سالم و با فرض رعایت و تحقق استانداردهای لازم صورت گیرد. آیا فرهنگ‌سازی رانندگی برای افرادی که با وسیله نقلیه مشکل‌دار (مثلاً بدون ترمز) و در جاده غیراستاندارد رانندگی می‌کنند، می‌تواند نتیجه‌بخش باشد و آنها را از خطرات حفظ کند؟! بنابراین در فضای مجازی نیز کنترل راه‌های انحرافی، منطقاً مقدم بر آموزش و ارشاد است؛

۲. فرهنگ‌سازی به‌هیچ‌وجه نافی برخوردهای محدودیت‌آور نیست و اساساً بخشی از فرهنگ‌سازی با ایجاد محدودیت و انجام عوامل سلبی محقق می‌شود؛ چنان‌که به‌عنوان نمونه برای تحقق قوانین راهنمایی و رانندگی در جامعه و فرهنگ‌سازی آن، در کنار آموزش و ترویج قوانین، پلیس به‌مقابله با تخلفات و از جمله دریافت جریمه اقدام می‌کند؛

۳. چرا ادعای فوق در موضوعات و زمینه‌های مشابه دیگر مطرح نمی‌شود؟ به‌عنوان نمونه، در پزشکی نیز گفته شود: «راه‌اندازی مطب پزشکی، و عرضه دارو آزاد است. مردم خود شعور دارند؛ می‌توانند تشخیص دهند. وظیفه حکومت، صرفاً فرهنگ‌سازی است تا خود مردم، پزشکان شایسته را از افراد نااهل و غیرمتخصص، و داروهای مفید را از مضر تشخیص دهند!» اگر در عرصه بهداشت و درمان،

لازم است بر اساس استانداردها عمل کرد و از فعالیتها و داروهای غیراستاندارد جلوگیری شود، و اگر در مورد مواد مخدر لازم است عوامل سلبی وجود داشته باشد، طبعاً در مسائل فکری و روحی نیز که از اهمیت بیشتری برخوردار است، باید کنترل و نظارت صورت گیرد و در همین راستا، فضای مجازی نیز مشمول چنین حکمی خواهد بود.

۳. اعمال فیلترینگ، در تضاد با اختیار و آزادی خدادادی و دین‌داری آگاهانه است.

پاسخ:

اختیار و آزادی در حوزه مسائل فردی است؛ اما در مسائل اجتماعی، دولت اسلامی وظیفه دارد احکام اسلام را اجرا کند.

توضیح:

دین اسلام، نگاهی دوسویه به انسان دارد: از یک سو، انسان را موجودی آزاد و دارای اختیار و قدرت انتخاب‌گری می‌داند که می‌تواند سعادت یا شقاوت خود را رقم زند (لا اکره فی الدین قد تبین الرشد من الغی).

از سوی دیگر، از منظر قانونی و تشریحی، تعالیم و دستورالعمل‌های جامعی را در جهت وصول انسان به سعادت بیان کرده است. طبعاً هر میزان تخلف از این گزاره‌های دینی، دوری از کمال و سعادت را در پی خواهد داشت. در این میان، بخشی از دستورات، جنبه فردی دارد، و بخشی دیگر ناظر به اجتماع بوده، مخاطب آن، حکومت و دولت است.

از زاویه دیگر، در کنار موارد زیادی از احکام اسلامی که جنبه ایجابی دارند،

گزاره‌ها و دستورات بسیاری نیز جنبه سلبی دارند. حرمت حفظ و معامله کتب انحرافی و لزوم جلوگیری از نشر آنها، وجوب مقابله با فرقه‌های ضاله، لزوم جلوگیری از مفسد علنی و دستگیری خاطیان و اجرای حدود و تعزیرات بر آنها، احکام متعدد در وجوب حریم میان مرد و زن نامحرم، و... از مسلمات فقه اسلامی به‌شمار می‌رود؛ به‌گونه‌ای که اندک آشنایی با دین اسلام، برجسته بودن عوامل سلبی در وصول به کمال (در کنار احکام ایجابی)، و لزوم ورود و دخالت دولت در برخی از این موارد را تأیید می‌کند.

بر مبنای دو گزاره فوق («حکومتی بودن بخشی از تکالیف اسلامی» و «برجسته بودن عوامل سلبی در کنار احکام ایجابی»)، از جمله تکالیف دولت و حکومت اسلامی در زمینه رسانه به‌صورت عام و فضای مجازی به‌صورت خاص، عبارت است از:

الف) حکمرانی بر فضای رسانه و فضای مجازی و جلوگیری از سلطه بیگانگان، به‌ویژه دشمنان در این عرصه (که چه‌بسا تسلط آنها در این حیطه بر جامعه اسلامی، مخاطراتی بیش از سلطه فیزیکی آنها داشته باشد)؛
ب) جلوگیری از فعالیت رسانه‌ها و شبکه‌های بزه‌خیز و مراقبت و کنترل دیگر رسانه‌ها جهت عدم نشر محتوای فاسد.

۴. لازمه رشد روحی و کمال انسان، دسترسی به مفسد و مبتلا نشدن به آنهاست.

پاسخ:

با مطالعه‌ای هرچند گذرا درباره کنشگری پیامبران الهی و به‌صورت خاص

تعالیم اسلامی، به دست می‌آید که این تلقی از انسان و راه رسیدن به کمال که "لازمه رشد روحی، دسترسی به مفاسد است" مردود می‌باشد؛ چنان که دین اسلام به مقدمات و زمینه‌های معصیت و فساد، اهتمام و حساسیت زیادی داشته، خواهان آن است که بسترهای گناه فراهم نشود. در تعالیم دینی، تأکیدات و سفارشات زیادی درباره فاصله گرفتن از مقدمات و بسترهای فساد، از جمله در مسائل جنسی شده است؛ مانند: توصیه به پرهیز از اختلاط زن و مرد نامحرم، کراهت قرار گرفتن زن و مرد نامحرم در فضای خلوت و حکم حرمت در صورت خوف وقوع گناه، حرمت پوشش لباس تحریک‌کننده نزد نامحرم.

۵. فیلترینگ، موجب عقب‌ماندگی کشور و محرومیت از فواید بی‌شمار فضای مجازی می‌شود.

پاسخ:

۱. برخلاف برخی نسبت‌ها به مدافعان فیلترینگ که آنها در مقام مسدود کردن کل فضای مجازی و اینترنت هستند، فضای مجازی، گستره بسیار وسیعی دارد که هیچ دولتی نه می‌تواند و نه تمایل دارد همه آن را کنار گذاشته، مسدود کند. آنچه در موضوع فیلترینگ مطرح است، بخش‌هایی از فضای مجازی است که به صورت طبیعی دولت‌ها بر اساس مصالح در دستور کار قرار داده و می‌دهند؛ هرچند در معیار و میزان مسدودسازی اختلاف دارند؛

۲. **جمهوری اسلامی** - که در حوزه‌های گوناگون علم و فناوری پیشرفت کرده و در برخی زمینه‌ها به قله‌های دانش دست یافته- به دنبال پیشرفت در حوزه فضای مجازی و دستیابی به سطوح بالای این دانش و تکنولوژی است. البته توسعه ظاهری و رشد مصرف‌گرایی و افزایش امکانات فضای مجازی در بستر خارجی را نه تنها نشانه پیشرفت نمی‌داند، بلکه عامل عقب‌ماندگی و وابستگی ارزیابی می‌کند؛

۳. همچنان که برخورد سلبی و وجود یا ایجاد محدودیت نسبت به برخی کالاهای خارجی، ظرفیت زمینه‌سازی برای پیشرفت یک کشور در زمینه همان کالاها را دارد (چنان که در موارد فراوان، در کشورهای مختلف، از جمله ایران، تجربه شده است)، فیلترینگ و مسدودسازی بخش‌هایی از فضای مجازی نیز در صورت تدبیر و برنامه‌ریزی، می‌تواند از عوامل پیشرفت و قطع یا کاهش وابستگی یک کشور در همان بخش‌ها واقع شود. نمونه‌های متعددی برای این ادعا می‌توان ارائه کرد؛ به صورت خاص، در ایران تجربه آپارات و فیلمو در برابر یوتیوب، و کافه‌بازار و مایکت در برابر گوگل پلی قابل استتهاد است؛

۴. از آنجا که قانون‌گذاری، ملازم با محدودیت است، هر اقدام سلبی حاکمیت برای استفاده از برخی امکانات تکنولوژی‌ها، از جمله فضای مجازی نیز می‌تواند موجب محرومیت برخی افراد جامعه، از بهره‌وری بخشی از فواید آن امکانات شود. بر اساس قاعده عقلی «تقدم اهم بر مهم»، آنچه در این شرایط اهمیت دارد، کلان‌نگری و بررسی میزان مصالح و مفاسد در دو فرض ممانعت و عدم ممانعت، و تشخیص امر اهم و مقدم کردن آن بر امر مهم است. طبقاً اقدام حاکمیت به

فیلترینگ بخشی از فضای مجازی نیز زمانی انجام می‌شود که مسئولان به این نتیجه رسیده باشند مفسد باز بودن آن، بیشتر از مصالحش است.

۶. به جهت رشد تکنولوژی، فیلترینگ امکان‌پذیر نیست.

پاسخ:

۱. انسان، حاکم بر ابزار و تکنولوژی است و اراده، همت و تلاش انسان‌ها می‌تواند بن‌بست‌های ظاهری را باز کند. بر این اساس، در صورت اهمیت موضوع برای دولتمردان و مردم یک کشور، با برنامه‌ریزی و تلاش علمی و عملی، می‌توان به ابزارهایی در مقابل ابزار رفع فیلتر نائل آمد. اساساً دستیابی به ابزار مقابله با رفع فیلتر، خود بخشی از تکنولوژی است که در سایه علم و تلاش به دست می‌آید؛

۲. نگاهی به عملکرد برخی دولت‌های پیشرفته در موضوع اعمال فیلترینگ، به وضوح بیانگر موفقیت اعمال فیلترینگ است؛ چنان‌که در آمریکا و چین شاهد هستیم.

۷. نتیجه فیلترینگ، استفاده از فیلتر شکن است که عملاً دسترسی به مفسد را بیشتر می‌کند.

پاسخ:

۱. حاکمیت سیاسی، قدرت کنترل و کنار گذاشتن فیلتر شکن‌ها را دارد و

در صورت اراده و اهتمام جدی، می‌تواند آنها را مسدود کند. شواهد و تجربه‌های متعددی در این زمینه از کشورهای گوناگون و ایران وجود دارد؛

۲. توانمندی عده کمی از افراد در رفع هر نوع فیلتر، به معنای موفق نبودن فیلترینگ نخواهد بود؛ چراکه دستیابی مثلاً ۵٪ مردم به محتوای فیلترشده با دستیابی همه یا اکثریت مردم به آن محتوا، تفاوت زیادی دارد؛

۳. اگر حاکمیت در مواردی اهتمام جدی به حذف فیلترشکن‌ها نیز نداشته باشد، باز هم غالباً مسدودسازی موجب می‌شود افراد کمتری از طریق فیلترشکن‌ها به استفاده از آنچه فیلتر شده، اقدام کنند. بر این اساس و بر مبنای قاعده «لزوم تحصیل مصلحت و دفع مفسده به میزان ممکن»، باید از طریق مسدودسازی، مفاسد را کم کرد؛

۴. این ادعا که «استفاده از فیلترشکن، دسترسی به مفاسد را بیشتر می‌کند»، به صورت کلی درست نیست؛ چراکه دست کم در برخی موارد، مفاسد استفاده از فیلترشکن، کمتر از دسترسی مستقیم به همان شبکه‌هاست.

۸. تشبیه فضای مجازی به چاقو و بزرگراه: «چاقو را باید درست استفاده کرد، نه آنکه آن را کنار گذاشت»؛ «بزرگراه را به خاطر چند تصادف نمی‌بندند».

پاسخ:

۱. این دو تشبیه، چندان دقیق نیست. به صورت خاص، شبکه‌های

اجتماعی در فضای مجازی را می‌توان به ماشین آموزش رانندگی تشبیه کرد. همچنان که راننده‌ای که تحت آموزش است، همه مدیریت ماشین در دستش نیست، بلکه فرد آموزش دهنده مشخص می‌کند که آموزش گیرنده به چه سمتی برود و در صورت تخلف، ماشین را کنترل و متوقف می‌کند، در فضای مجازی نیز نسبت میان کاربر با مدیر سکو و شبکه چنین است؛

۲. چاقو با وجود فواید بسیار زیادش، اگر در اختیار کودک یا انسان خشمگین یا جنایت‌کار یا دشمن قرار گیرد، باعث مفاسد فراوان می‌شود و باید اقدامات پیشگیرانه و کنترلی لازم را انجام داد. مدیریت فضای مجازی یک کشور نیز اگر دست دشمن یا افراد فرصت‌طلب و فاسد باشد، مخاطرات جدی خواهد داشت و لازم است تدابیر لازم انجام شود که یکی از این تدابیر، فیلترینگ است. از سوی دیگر، با وجود آنکه استفاده ناسالم از چاقو در مقایسه با استفاده مفید آن کم است، حاکمیت برای جلوگیری از همین پیامدهای منفی کم، قوانین سخت‌گیرانه و کنترلی (مانند قانون منع حمل چاقو در خارج از منزل) وضع می‌کند؛

۳. تصادف‌های رانندگی در بزرگراه‌ها، گاهی به‌خاطر ضعف و تخلفات راننده‌ها اتفاق می‌افتد و گاهی به‌دلیل استاندارد نبودن بزرگراه. در صورت دوم، بزرگراه فاقد استانداردهای لازم و زمینه‌ساز تصادف‌های زیاد را می‌بندند و از ورود وسایل نقلیه بدان ممانعت می‌کنند.

۹. نمی‌توان با تکنولوژی مخالفت کرد؛ چنان‌که تجربه مخالفت با آزادی ماهره در ایران شکست خورد.

پاسخ:

۱. بشر در دوره‌های مختلف، به‌ویژه بعد از رنسانس غرب، با بهره‌گرفتن از عقل و علم و تلاش توانسته است وسایل و ابزار جدیدی را فراهم آورد، زمینه‌ساز گسترش رفاه و آسایش شود. با این حال، همان‌گونه که فناوری و ابزار نوین، می‌تواند در جهت مثبت و تعالی انسان قرار گیرد و آبادانی و هدایت را به‌ارمغان آورد، همچنین می‌تواند در جهت منفی و تباهی آدمی، و موجب ویرانگری و ضلالت بشریت باشد (مانند سلاح‌های اتمی و میکروبی). بنابراین پذیرش هرگونه تحول و فناوری نوین، به‌بهبود اقتضای علم و پیشرفت، صحیح نیست؛

۲. بسیاری از تکنولوژی‌ها، ذاتاً مشکل ندارند، بلکه مدیریت و نحوه استفاده از آنهاست که می‌تواند مشخص کند آیا استفاده از آنها مفید است یا مضر. بر این اساس، استفاده از برخی شبکه‌های ماهره‌ای و سکوها و سایت‌های فضای مجازی در صورتی که دولت‌های متخاصم و جریان‌های فاسد، آنها را اداره کنند، مضر است و باید جلوگیری شود؛

۳. به‌صورت خاص درباره موضوع ماهره، مقام معظم رهبری به‌صراحت مطالبی فرمودند که پاسخ‌گوی برخی شبهات است. ایشان در تاریخ ۲۸ اردیبهشت ۱۳۷۸، به‌مناسبت، به مفسد آزادی ماهره اشاره، و از تصویب قانون

ممنوعیت ماهواره توسط مجلس شورای اسلامی تمجید کرده، با قاطعیت، خواستار تداوم اجرای این قانون شدند. ایشان در همین راستا، در پاسخ به این شبهه که "چون تا چند سال دیگر می‌توان بدون بشقاب، تصاویر ماهواره را دریافت کرد، پس ماهواره را آزاد کنیم"، فرمودند: این منطق صحیح نیست و باید نتیجه احتمال و پیش‌بینی مذکور، تلاش برای پیدا کردن و تدارک راه‌های جدید جهت جلوگیری از نفوذ ماهواره باشد. متن گفته‌های ایشان به دلیل اهمیت ذکر می‌شود:

«امروز سلطه‌گران در همه‌جای دنیا هر جایی به تناسب در فکر سلطه فرهنگی‌اند؛ یک نمونه‌اش هم همین ماهواره است که حالا باز هم می‌بینم بحث ماهواره را مطرح کرده‌اند. این منطق درست نیست که ما بگوییم چون تا پنج سال دیگر فناوری ماهواره پیشرفت خواهد کرد و بدون بشقاب هم مردم ممکن است تصاویر ماهواره را بگیرند، پس، از حالا جلوییش را باز کنیم! این منطق، منطق صحیحی نیست. آن کسی که این منطق را مطرح می‌کند، باید بگوید برای جلوگیری از آن [فناوری جدید هم]، چه کار تازه‌ای باید کرد. این منطق و استدلال، این‌گونه باید نتیجه بدهد. البته دشمن، فناوری را پیشرفته می‌کند. در مقابل، شما باید فکر کنید که با تطوّر و پیشرفت فناوری ماهواره، چه کارهایی را می‌توانید انجام دهید تا از نفوذ ماهواره جلوگیری کنید. اما این استدلال، که چون دشمن پیشرفت می‌کند، پس ما بیاییم هر مانعی را از جلوی راهش برداریم، منطقی نیست. این مانع، علی‌العجاله مانع است. مثل این است که دشمن تا مرزهای ما پیش آمده، آن وقت بگوییم ما که نمی‌توانیم بیشتر از دو ساعت مقاومت کنیم، پس برویم!

نه آقا! این دو ساعت را مقاومت کنید؛ شاید پیروز شدید. این چه حرفی است؟! قانون ممنوعیت ماهواره - که مجلس شورای اسلامی، چند سال قبل از این، آن را تصویب کرد - یک قانون کاملاً درست و بجا بود. حداقلش این است شما توانسته‌اید چند سال این نفوذ را به عقب بیندازید و این شاء الله باز هم خواهید توانست».

متأسفانه به دلیل رویکرد فرهنگی حاکم بر آن دوره و انفعال جریان دینی و انقلابی، به رغم منع قانونی استفاده از ماهواره و توان جلوگیری از پخش آن، در مرحله عمل، استفاده از ماهواره گسترش پیدا کرد و طبعاً تبعات منفی آن نیز - که بسیار بیشتر از ثمرات محدودش بود - دامنگیر جامعه اسلامی ایران شد. نکته جالب آنجاست که بعد از حدود ۲۳ سال از این سخنان، هنوز بدون بشقاب، شبکه‌های ماهواره‌ای دریافت نمی‌شود!

بخش دوم:

پاسخ به نقدها درباره فیلتر «واتساپ» و «اینستاگرام»

۱. با فیلتر واتساپ و اینستاگرام، کسب و کار میلیون‌ها نفر در
مخاطره قرار گرفته است.

پاسخ:

۱. آمار دقیق و علمی درباره ابعاد گوناگون کسب و کارها در فضای مجازی و به صورت خاص، واتساپ و اینستاگرام وجود ندارد (تعداد کسب و کارها، موارد قانونی و خلاف قانون، افرادی که شغلشان در فضای مجازی است و افرادی که از این فضا صرفاً برای تبلیغات استفاده می‌کنند، افرادی که کسب و کار مجازی شغل اصلی‌شان است و افرادی که چنین نیستند و ...). آنچه مسلم است، برخی مخالفان و منتقدان فیلترینگ سکوه‌های خارجی بویژه اینستاگرام، در بیان آمار به شدت مبالغه می‌کنند؛

۲. متأسفانه به‌جهت قصورات و تقصیرات مسئولان در سال‌های قبل، بخشی از کسب و کارهای مجازی در سکوه‌های خارجی و به‌صورت خاص، اینستاگرام شکل گرفته است. به‌دلیل وابستگی این سکوها به دولت‌های متخاصم، قطعاً کسب و کارهای مذکور وضعیت ناپایداری خواهند داشت؛ چنان‌که این ناپایداری در چند برهه‌ی زمانی که اغتشاشات در کشور شکل گرفت، خود را نشان داده است. از سوی دیگر، فعالیت اینستاگرام و هر سکوی خارجی، زیان‌های جدی به اقتصاد دیجیتال کشور را در پی داشته است؛ چراکه موجب محرومیت کشور از مزایای مهم اقتصاد دیجیتال بوده است. از سوی سوم، به‌دلیل پاسخ‌گو نبودن این سکوها به حاکمیت و رعایت نکردن قوانین کشور، اولاً بخشی از کسب و کارهای موجود در این سکوها ماهیت مجرمانه دارند؛ ثانیاً به‌گواه پرونده‌های قضایی، در موارد متعددی از معاملات صورت‌گرفته در کسب و کارهای غیرمجرمانه نیز کلاهبرداری صورت می‌گیرد (چنان‌که به گزارش پلیس فتا، بخش زیادی از کلاهبرداری‌های مجازی در اینستاگرام و سایر سکوه‌های خارجی اتفاق می‌افتاد و به‌دلیل همکاری نکردن مدیران این سکوها با دستگاه قضایی کشور، امکان کمتری برای رهگیری و احقاق حقوق کامل مال‌باختگان وجود داشت). بنابراین لازمه‌ی ثبات و پایداری کسب و کارها در فضای مجازی، بهره‌وری کشور از اقتصاد دیجیتال، قانونمند کردن کسب و کارها و کم کردن زمینه‌ی تخلفات و کلاهبرداری‌ها، فعالیت در سکوه‌های داخلی است و تأخیر در این امر، موجب ضربه‌ی اقتصادی بیشتر، هم به صاحبان کسب و کار، هم به اقتصاد ملی، و هم به امنیت و فرهنگ عمومی است؛

۳. با مسدودسازی اینستاگرام و واتساپ، زمینه‌ی کوچ کسب و کارها به

سکوهای داخلی آماده، و فرصت مناسبی برای ایجاد بستر ایمن و سالم برای فعالیت کسب و کارها فراهم شده است. بدیهی است این وضعیت به‌رغم وارد کردن خسارت کاهش درآمد در کوتاه‌مدت، در بلندمدت به‌نفع فعالان اقتصادی خواهد بود.

۴. با تلاش‌های ارزشمند انجام شده توسط مسئولان بویژه وزارت ارتباطات و وزارت اقتصاد، بسته حمایتی نسبتاً جامعی فراهم شده است. این بسته علاوه بر کاستن از خسارات کاهش درآمد فعالان اقتصادی، زمینه بهره‌وری از امکانات ویژه را نیز فراهم کرده است. بسته حمایتی دولت، در ۱۴ ماده و ۳۰ نوع حمایت جدید برای کسب و کارهای اینترنتی و پلتفرم‌ها به تصویب رسیده است. در این بسته موضوعاتی از جمله پرداخت، تبلیغات، حمل و نقل کالا، زیرساخت، مالیات، تسهیلات، استقرار در پارک علم و فناوری و احراز هویت کسب و کارها دیده شده است. طبق گفته وزیر محترم ارتباطات:

«در حوزه پرداخت، خدماتی از جمله حساب امانی (کسر مبلغ خرید پس از اطمینان از سید کالا)، خرید اعتباری (پرداخت وجه با فاصله از دریافت کالا)، پرداخت مستقیم، کیف پول، درگاه پرداخت و رمزریال عرضه می‌شود؛

در حوزه تبلیغات، تخفیف حداکثری تبلیغات در دستگاه‌های اجرایی و صدا و سیما برای کسب و کارها و پلتفرم‌ها دیده شده و همچنین پلتفرم موظف شده که با انجام تبلیغات در مدت کوتاهی نصف دنبال‌کننده‌های کسب و کار در پلتفرم‌های خارجی را در پلتفرم داخلی معرفی کند. برنامه‌سازی برای معرفی در صدا و سیما و

اختصاص بسته ویژه تبلیغات پیامکی از دیگر بخش‌های تبلیغات است. در بخش حمل و نقل کالا، تخفیفاتی در خدمات پستی دیده شده است. در بخش زیرساخت، وزارت ارتباطات تأمین زیرساخت برای کسب و کار و پلتفرم را عهده‌دار شده است؛

در بخش مالیات مقرر شده کسب و کارهایی که سابقه مالیاتی ندارند، تا سقف ۲ میلیارد تومان از مالیات معاف شوند و کسب و کارهایی که سابقه مالیاتی دارند، از تخفیف مالیاتی برخوردار شوند؛ همچنین هزینه راه‌اندازی و توسعه کسب و کار به عنوان هزینه مالیات پذیرفته شده است؛

در بخش تسهیلات، متناسب با دنبال‌کننده‌های حساب کاربری، تسهیلات به کسب و کار داده می‌شود؛ همچنین برای نخستین بار حساب کاربری به عنوان دارایی نامشهود برای اعتبارسنجی یا به عنوان وثیقه نزد بانک‌ها قابل ارایه است. تسهیلات صندوق نوآوری و شکوفایی نیز به این بخش اختصاص داده می‌شود.»

<https://www.farsnews.ir/news/14010810000509>

۲. به زودی اینترنت ماهواره‌ای وارد کشور می‌شود و فیلترینگ دیگر تأثیری نخواهد داشت.

پاسخ:

۱. بیش از ۲۵ سال است که گفته می‌شود تا چند ماه دیگر، بدون بشقاب می‌توان از شبکه‌های ماهواره‌ای استفاده کرد؛ اما تاکنون این امر تحقق نیافته است!

۲. اینترنت ماهواره‌ای از سال‌های قبل وجود داشته است؛ اما به‌جهت بالا بودن هزینه‌های آن هم برای عرضه‌کننده و هم برای مصرف‌کننده، عملاً مورد استفادهٔ عمومی قرار نگرفته است. به نظر می‌رسد تبلیغ عرضهٔ اینترنت ماهواره‌ای و فراگیر شدن آن، پیش از آنکه یک واقعیت نزدیک باشد، پروژه‌ای هدفمند برای مقطع زمانی فعلی و ایجاد خطای محاسباتی در تصمیم‌گیران است. چالش‌های پیش‌آمده در عرضهٔ اینترنت ماهواره‌ای در اوکراین، مهر تأییدی بر این مطلب است؛

۳. بدیهی است دشمن از ابزار فناوری برای بسط نفوذ خود استفاده می‌کند. متقابلاً ما نیز باید چنین راهبردی داشته باشیم (در این زمینه، سخنان مقام معظم رهبری در پاسخ به شبههٔ مربوط به تکنولوژی و ماهواره که قبلاً ذکر شد، به‌خوبی روشنگر است). در همین راستا، راهکارهای فناورانه برای مقابله با اینترنت ماهواره‌ای در دستور کار قرار دارد.

۳. با فیلتر واتساپ و اینستاگرام، فیلترشکن‌ها رونق گرفته و مفاسد بیشتری به‌وجود آمده است.

پاسخ:

۱. در حال حاضر بسیاری از فیلترشکن‌ها مسدود، و برخی فیلترشکن‌ها مورد استفاده هستند. مقرر شده است این موارد نیز با افزایش تدریجی قابلیت‌های سکوه‌های داخلی، ساماندهی VPN (فیلترشکن قانونی) و احراز هویت (برای دسترسی افراد خاص) مسدود گردد. البته اگر احساس

شود حاکمیت در تداوم مسدودسازی سکوه‌های خارجی ارادهٔ محکمی ندارد و از جمله به مقابلهٔ جدی با فیلترشکن‌ها اقدام نمی‌کند، مراجعه به سکوه‌های فیلترشده بیشتر خواهد شد؛ مانند آنچه در سال ۱۳۹۷ درباره تلگرام رخ داد. به همین جهت لازم است مسدودسازی فیلترشکن‌ها از مسئولان امر (بویژه برخی تصمیم‌گیران در سایه) مطالبه شود؛

۲. مسدود کردن فیلترشکن‌ها - چنان‌که تجربهٔ کشورهای متعدد، همچنین تجربهٔ کشورمان در مواردی نشان می‌دهد - کاملاً به لحاظ فنی امکان‌پذیر است. فارغ از راهکارهای فنی مسدودسازی فیلترشکن‌ها، افزایش هزینهٔ ترافیک فیلترشکن به نحوی که بازدارندگی داشته باشد (مثلاً ۲۰ برابر قیمت معمول)، از شیوه‌های مقابله با فیلترشکن‌هاست که در برخی کشورها نیز اجرا می‌شود؛

۳. دسترسی به فیلترشکن صرفاً باید برای اقشار خاص از طریق احراز هویت فراهم شود. در همین راستا، لازم است به سرعت سامانهٔ ثبت‌نام، تأیید، و احراز اقشار خاص (خبرنگاران، پژوهشگران، فعالان فرهنگی و سیاسی در عرصهٔ بین‌الملل و...) که نیازمند دسترسی گسترده‌تر به صفحات وب و سامانه‌های اینترنتی هستند، راه‌اندازی شود و VPN در اختیار آنها قرار گیرد؛

۴. صرف‌نظر از آنکه «غالباً مسدودسازی یک سکو موجب می‌شود افراد کمتری از طریق فیلترشکن به آن سکو مراجعه کنند»، باید توجه داشت کلیت ادعای «بیشتر شدن مفاصد در صورت استفاده از فیلترشکن» درست

نیست و دست کم در برخی موارد، مفسد استفاده از فیلترشکن، کمتر از دسترسی مستقیم به سکوی فیلترشده است؛

۵. تجربهٔ آپارات و فیلمو در برابر یوتیوب، نشان در برابر ویز، کافه‌بازار و مایکت در برابر گوگل پلی نشان می‌دهد عرضهٔ سرویس باکیفیت، موجب فراگیری آن و کم‌رغبتی مردم به سکوی مشابه خارجی می‌شود و این در کاهش درخواست فیلترشکن مؤثر است.

۴. سکوهای داخلی، ظرفیت تأمین نیازها را نداشته، مورد اقبال مردم قرار نمی‌گیرند

پاسخ:

۱. بسیاری از سکوهای ایرانی، به لحاظ فنی، توان و ظرفیت خوبی دارند. «رویکا» و «روینو»، «ایتا»، «سروش‌پلاس»، «بله»، «گپ» و «آیگپ»، از مهم‌ترین سکوهای داخلی هستند که می‌توانند جایگزین تلگرام، واتساپ و اینستاگرام شوند. به صورت خاص، جایگزین اینستاگرام، «روینو» (بخشی از «رویکا») پیشنهاد می‌شود که تشابه زیادی با آن دارد. مشکل اصلی در سال‌های گذشته جهت حضور نیافتن اکثریت مردم در این سکوها، سیاست‌گذاری نادرست مسئولان در ترویج و تثبیت سکوهای خارجی و اختصاص پهنای باند زیاد برای آنها بود. این امر موجب شد سکوهای خارجی به شبکه‌های اصلی تبدیل شوند و سکوهای داخلی، مورد اقبال گسترده قرار نگیرند؛

۲. در مدت حدود یک‌ماهه پس از فیلتر واتساپ و اینستاگرام، اقبال خوبی به سکوه‌های داخلی صورت گرفته است. هم تعداد نصب فعال و هم امتیاز کاربران ایرانی به آن، نشان‌دهنده اعتماد مردم به سکوی ایرانی و استقبال و رضایت نسبی آنها از این خدمات است. در صورت اطمینان مردم از فیلتر دائمی سکوه‌های خارجی، جدیت در مسدود کردن فیلترشکن‌ها و حمایت بیشتر از سکوه‌های داخلی توسط حاکمیت، مسلماً شتاب ورود به سکوه‌های ایرانی بسیار بیشتر خواهد شد. در ذیل، گزارشی مستند و نسبتاً دقیق از وضعیت و قابلیت‌های مهم‌ترین سکوه‌های داخلی (جایگزین اینستاگرام، واتساپ و تلگرام)، با تأکید بر مدت حدود یک ماهه از اواخر شهریور تا اواخر مهر ۱۴۰۱، ارائه می‌شود:

وضعیت‌سنجی و قابلیت‌های مهم‌ترین سکوه‌های داخلی (جایگزین اینستاگرام، واتساپ و تلگرام)

رویکا

نام سکو	نصب فعال از بازار	امتیاز بازار	نصب فعال از مایکت	امتیاز مایکت	مجموع نصب	اکانت فعال روزانه	تعداد سرور	پهنای باند
رویکا	بیش از ۱۰ میلیون	۴.۱	بیش از ۱۷ میلیون	۴.۲	۲۷ میلیون	۱۳ میلیون		۱۰۰۰

۱. این سکو توانسته از تاریخ ۲۹ شهریور تا ۳۰ مهر به آمار زیر دست یابد:

- از ۴.۱۰۰.۰۰۰ کاربر فعال روزانه به ۱۶.۱۲۷.۱۵۰ کاربر فعال روزانه؛
- از ۱۵.۰۰۰.۰۰۰ کاربر فعال ماهانه به ۳۲.۰۰۰.۰۰۰ کاربر فعال ماهانه؛

• افزایش میزان ترافیک روزانهٔ این سکو از (Gbps) ۲۲۵ به بیش از (Gbps) ۱۰۰۵؛

۲. با توجه به پشتیبانی خوب و زیرساخت آمادهٔ روبیکا امکان کوچ به این سکو مهیاست؛

۳. تنوع در امکانات روبیکا جامعهٔ هدف خاصی را دنبال می‌کند که می‌تواند با ارتقای آن، جایگاه اینستا و واتساپ را با هم اشغال کند؛

۴. با توجه به رویکرد جذب حداکثری مشروط به مدیریت آسیب‌های محتمل و ممکن، جامعهٔ هدف خاکستری را جذب خواهد کرد.

ایتا

نام سکو	نصب فعال از بازار	امتیاز بازار	نصب فعال از مایکت	امتیاز مایکت	مجموع نصب	اکانت فعال روزانه	تعداد سرور	پهنای باند
ایتا	بیش از ۱۰ میلیون	۴	بیش از ۵ میلیون	۴.۱	۲۰ میلیون	۶ میلیون	۳۲۰	

۱. این سکو توانسته از تاریخ ۲۹ شهریور تا ۳۰ مهر به آمار زیر دست یابد:

• از ۱.۴۰۹.۹۱۲ کاربر فعال روزانه به ۶.۳۵۴.۳۷۵ کاربر فعال روزانه؛

• از ۳.۱۰۰.۰۰۰ کاربر فعال ماهانه به ۱۱.۰۰۰.۰۰۰ کاربر فعال ماهانه؛

• افزایش میزان ترافیک روزانهٔ این سکو از (Gbps) ۱۱ به بیش از (Gbps) ۳۳؛

• حداکثر جذب کاربر جدید روزانه تا بیش از ۳۰۲ هزار نفر.

۲. مسئولان ایتا و کارشناسان فنی منصف معتقدند با افزایش تعداد سرورها به دو هزار سرور و افزایش پهنای باند، امکانات ذیل در ایتا ایجاد خواهد شد:
- پشتیبانی از کاربران تا مرز شصت میلیون نفر؛
 - با توجه به وجود پایانه تراکنش مالی، امکان حضور کسب و کارها مهیا خواهد شد؛
 - سرعت ایتا با سرعت موجود در سکوه‌های خارجی رقابت خواهد کرد؛
۳. با توجه به طراحی ایتا که بسیار شبیه تلگرام است و جذابیت‌های بصری پیشینی برای مخاطب دارد، اُنس‌گیری مخاطب با آن به‌صورت پیشینی موجود است.

سروش پلاس

نام سکو	نصب فعال از بازار	امتیاز بازار	نصب فعال از مایکت	امتیاز مایکت	مجموع نصب	اکانت فعال روزانه	تعداد سرور	پهنای باند
سروش پلاس	بیش از ۸ میلیون	۴.۱	بیش از ۴ میلیون	۴.۱	۱۳ میلیون	۳.۵ میلیون	۲۰۰	۴۰

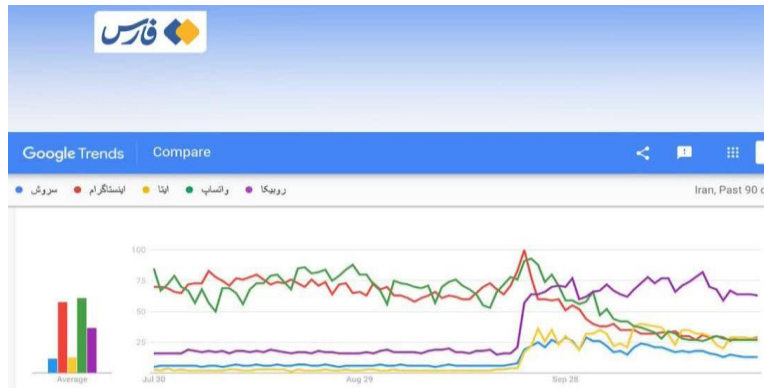
- این سکو توانسته از تاریخ ۲۹ شهریور تا ۳۰ مهر به آمار زیر دست یابد:
 - از ۴۹۳.۷۹۰ کاربر فعال روزانه به ۳.۱۱۳.۱۰۱ کاربر فعال روزانه؛
 - از ۲.۰۰۰.۰۰۰ کاربر فعال ماهانه به ۷.۲۰۰.۰۰۰ کاربر فعال ماهانه؛
 - افزایش میزان ترافیک روزانه این سکو از ۹.۵۰ (Gbps) به بیش از ۳۹.۷۰ (Gbps)؛
 - حداکثر جذب کاربر جدید روزانه تا بیش از ۳۲۰ هزار نفر.

۲. دارای نسخهٔ دستکتاب بوده، امکان اتوماسیون‌سازی در آن هم‌اکنون فعال است؛
۳. سرویس تماس صوتی داشته، امکان ارتقای آن به تماس تصویری نیز وجود دارد؛
۴. دارا بودن کشوی پول که قابلیت تجاری‌سازی آن را بالا می‌برد.

بله

نام سکو	نصب فعال از بازار	امتیاز بازار	نصب فعال از مایکت	امتیاز مایکت	مجموع نصب	اکانت فعال روزانه	تعداد سرور	پهنای باند
بله	بیش از ۵ میلیون	۴.۲	بیش از ۲ میلیون	۴.۳		۴ میلیون	۴۰	۱۵

۱. این سکو توانسته از تاریخ ۲۹ شهریور تا ۳۰ مهر به آمار زیر دست یابد:
- از ۸۴۹.۶۲۲ کاربر فعال روزانه به ۲.۴۱۸.۲۵۰ کاربر فعال روزانه؛
 - از ۳.۹۰۰.۰۰۰ کاربر فعال ماهانه به ۸.۱۰۰.۰۰۰ کاربر فعال ماهانه؛
 - افزایش میزان ترافیک روزانهٔ این سکو از (Gbps) ۱.۲۰ به بیش از (Gbps) ۳.۷۰؛
 - حداکثر جذب کاربر جدید روزانه تا بیش از ۱۹۱.۵۱۱ هزار نفر؛
۲. مهم‌ترین قابلیت این سکو که رضایتمندی بالایی از آن حاصل شده است، کشوی پرداخت و نقل و انتقالات مالی است. با توجه به بیس بودن این سکو برای بانک ملی و قابلیت‌های متنوع مالی و اتوماسیونی، سکوی قابل توجهی است؛
۳. اضافه شدن بخش تماس صوتی و ویتترین می‌تواند امیدی جهت افزودن خدمات تماس تصویری و جلسات برخط باشد.

رشد چشم‌گیر جستجوی رویکا، اینا و سروش و کاهش جستجوی واتساپ و اینستاگرام براساس آمار گوگل ترندز

۵. سکوهای داخلی امنیت ندارند.

پاسخ:

۱. این مطلب از تبلیغات و هجمه‌های قدیمی جریان‌های مخالف و منتقد نظام جمهوری اسلامی است تا مانع انتقال مردم از سکوهای خارجی به سکوهای داخلی شوند؛

۲. برخلاف تبلیغات صورت گرفته مبنی بر نایمن بودن سکوهای داخلی، بررسی‌ها نشان می‌دهد این سکوهای خارجی بوده و هستند که قابلیت اعتماد ندارند؛ چنان‌که اخبار متعددی مبنی بر سرقت اطلاعات کاربران برخی از این سکوها، منتشر شده است.

۶. در سکوهای داخلی، آزادی سیاسی و فرهنگی وجود ندارد.

پاسخ:

۱. در حال حاضر مطالب زیادی در نشریات و روزنامه‌ها، همچنین

خبرگزاری‌ها و سایت‌های رسمی متعدد منتشر می‌شود که در نقد و اعتراض به سیاست‌های کلان نظام و به شخصیت‌های عالی آن است و با این حال، برخوردی با منتقدان صورت نمی‌گیرد. طبعاً وضعیت پیام‌رسان‌ها آزادتر از نشریات و سایت‌هاست. از جهت فرهنگی نیز چنان‌که در بند قبل اشاره شد. وضعیت برخی سکوه‌های داخلی (روبینو) به گونه‌ای است که عده‌ای حیرت‌زده شده‌اند و به محتوای ناسالم آن معترض‌اند؛

۲. بدیهی است انتقاد با نشر اکاذیب، شایعه، تهمت و عناوین مجرمانه متفاوت است و به صورت طبیعی، طبق قوانین همهٔ کشورها، چنین اقداماتی، چه در مواجههٔ حضوری و چه در روزنامه یا سایت یا شبکهٔ اجتماعی، موجب پیگرد قضایی می‌شود. از سوی دیگر، جمهوری اسلامی موظف است زمینهٔ آزادی را در چارچوب شرع و قانون مهیا کند و هرگز مجاز نیست به اسم آزادی، فساد و فحشا نشر داده شود؛

۳. آیا در سکوه‌های خارجی، آزادی سیاسی وجود دارد؟! در سال‌های اخیر به اندازه‌ای محتوا و صفحات ایرانی در عرصهٔ دین و ارزش‌های انقلابی در برخی از این سکوها، به ویژه اینستاگرام مسدود شده است که ادعای آزادی بیان و رسانه در آنها، ادعای مضحکی است؛

۴. به نظر می‌رسد نگرانی‌های مطرح‌شده دربارهٔ رعایت نشدن آزادی و حریم خصوصی کاربران در سکوها و پیام‌رسان‌های داخلی را جریانی تولید و ترویج می‌کند که سنگ‌اندازی در مسیر توسعهٔ آنها را در دستور

کار داشته است و این موضوع دغدغه جدی عموم مردم نیست. با این حال، در خور ذکر است غیر از وجود قوانین عمومی، آیین‌نامه‌ای در خصوص شبکه‌های مجازی و پیام‌رسان‌های داخلی در حال تنظیم است.

۷. در سکوهای داخلی نیز محتوای ناسالم وجود دارد.

پاسخ:

۱. سکوهای خارجی از ابعاد گوناگون اقتصادی، امنیتی، سیاسی و فرهنگی، دارای پیامدهای سوء برای کشور هستند؛ اما وجود محتوای ناسالم در برخی سکوهای داخلی، غالباً در بخش فرهنگی است و از جهت اقتصادی، امنیتی و سیاسی کمتر مشکل دارند؛

۲. میزان محتوای فاسد فرهنگی در سکوهای خارجی، بسیار بیشتر از برخی سکوهای داخلی است؛

۳. اصل این نقد وارد است و طبعاً باید پیگیری برای حذف و اصلاح محتوای ناسالم در این سکوها انجام شود.

۸. با مسدودسازی سکوهای خارجی، رقابت از بین می‌رود و کیفیت پائین می‌آید.

پاسخ:

۱. با توجه به تعدد سکوهای داخلی، فضای رقابتی از بین نرفته و

انحصار شکل نگرفته است. طبعاً در این فضای رقابتی، از میان سکوهای داخلی، یک یا دو سکو که به لحاظ کیفیت، بالاتر از دیگر سکوها هستند، مورد اقبال بیشتر قرار خواهند گرفت و به عنوان سکوی ملی شناخته خواهند شد؛

۲. پس از تقویت و گسترش سکوهای داخلی در ایران، زمینه رقابت با سکوهای خارجی در خارج از ایران فراهم می‌شود. برای شکل‌گیری بهتر رقابت بین‌المللی باید خدماتی مانند بازار و مایکت برای توزیع وسیع سکوهای ایرانی در سطح جهان، تقویت شود و توسعه یابد؛

۳. نکتهٔ مهم و اساسی، آن است که هرگز به بهانهٔ ایجاد فضای رقابتی، نباید زمینهٔ سلطه و حاکمیت سکوی خارجی بر کشور را فراهم کرد و زیرساخت کشور را در اختیار سکوی خارجی قرار داد؛ بلکه لازم است هم‌زمان با حمایت از سکوی داخلی، برای سکوی خارجی محدودیت ایجاد شود. در این زمینه، تجربهٔ کشورهایمانند آمریکا، چین و کرهٔ جنوبی، قابل ذکر است.

۹. احتمال حذف سکوهای ایرانی توسط اندروید وجود دارد.

پاسخ:

با توجه به این سورس بودن اندروید، برخی از شرکت‌های دانش‌بنیان در راستای بومی‌سازی آن، اقدامات خوبی انجام داده‌اند. بدیهی است وزارت ارتباطات با همکاری معاونت علمی فناوری، باید پروندهٔ ویژه‌ای برای این موضوع باز کنند و در دستور کار قرار دهند.

۱۰. انتقال به سکوی داخلی، موجب اختلال در دایره ارتباطی مسئولین صفحات و دنبال‌کنندگان می‌شود.

پاسخ:

دو پیشنهاد در این زمینه در خور ذکر است:

۱. تبلیغ صفحات جایگزین در خود سکوی داخلی (ویترین روبیکا، پین کردن پیج در روبینو، ایتا، بله و...)، همچنین در تلویزیون و شبکه‌های سیما با تأمین هزینه توسط دولت؛

در همین زمینه، طبق بسته حمایتی دولت از کسب و کارهای اینترنتی که اخیراً رونمایی شد، در بخش تبلیغات، تخفیف حداکثری تبلیغات در دستگاه‌های اجرایی و صدا و سیما برای کسب و کارها و پلتفرم‌ها دیده شده است؛ همچنین پلتفرم موظف شده که با انجام تبلیغات در مدت کوتاهی نصف دنبال‌کننده‌های کسب و کار در پلتفرم‌های خارجی را در پلتفرم داخلی معرفی کند. برنامه‌سازی برای معرفی در صدا و سیما و اختصاص بسته ویژه تبلیغات پیامکی از دیگر بخش‌های تبلیغات است.

۲. طراحی سامانه مهاجرت: در صورت عملی شدن این پیشنهاد، صاحب صفحه می‌تواند وارد شود و در کنار ذکر مشخصات صفحه اینستاگرام، آدرس صفحه جدید در سکوی داخلی را درج کند. دنبال‌کننده نیز با ورود به این سامانه، می‌تواند به نشانی جدید دنبال‌شونده دست پیدا کند.

۱۱. با فیلتر سکوهای خارجی، ارتباط ما با دنیا قطع می‌شود.

پاسخ:

۱. ارتباط با افراد و جریان‌های همسو با جمهوری اسلامی در سایر کشورها،

می‌تواند در بستر سکوهای داخلی اتفاق بیفتد که در کشورهای خارجی نیز در دسترس است؛

۲. افرادی که به دلیل فعالیت‌های خاص (علمی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، امنیتی و...)، نیازمند استفاده از سکوهای خارجی هستند، با ساماندهی VPNها، مشکلشان رفع می‌شود؛

۳. دولت چین (که در حال قبضهٔ مقام اول اقتصاد جهان است) با وجود فیلتر شدید سکوهای خارجی، ارتباطات اقتصادی گسترده‌ای با دنیا دارد. بنابراین «مسدودسازی سکوهای خارجی» در تضاد با «ارتباطات جهانی» نیست.

۱۲. مسدود کردن سکوهای خارجی، زمینه تبلیغ نیروهای متدین و انقلابی برای مردم ایران و جهان را از بین می‌برد.

پاسخ:

۱. با مسدود کردن سکوهای خارجی و فیلترشکن‌ها و محوریت یافتن شبکه‌های داخلی، مردم ایران حضور حداکثری و غالب در سکوی خارجی نخواهند داشت تا نیاز به هدایت آنها در سکوهای خارجی باشد؛

۲. مناسب است سکوهای ایرانی، در خارج کشور تبلیغ و ترویج، و سفیران

و رایزن‌های فرهنگی در این خصوص فعال شوند. ترویج سکوه‌های ایرانی، به‌ویژه در کشورهای همسایه و محور مقاومت، اهمیت زیادی دارد و می‌تواند نتایج درخشانی به‌دنبال آورد. تشکیل شبکه‌ی سایبری جبهه‌ی مقاومت بر محور سکوه‌های متعلق به جمهوری اسلامی باید در زمره‌ی راهبردهای ایران اسلامی باشد؛

۳. با توجه به اینکه صفحات فارسی سکوه‌های خارجی، غالباً مخاطب بین‌المللی ندارند، بلکه مخاطب آنها نوعاً ایرانیان هستند، ادعای تبلیغ جهانی تا حدودی مخدوش است. از سوی دیگر، این سؤال قابل طرح است: آیا ما در کشورمان و برای مخاطب ایرانی، توسط سکوه‌های متعلق به دولت‌های متخاصم تحریم نیستیم؟ نمونه‌ی بارز، موضوع شهید حاج قاسم سلیمانی است. طبعاً همین مسئله با شدت بیشتری در مقیاس جهانی وجود دارد. وضعیت اغتشاشات اخیر به خوبی نشان داد که در سکوه‌های تحمیلی وابسته به دشمن، حتی در تبلیغ داخل کشور هم ناتوان بوده‌ایم، چه رسد به بین‌المللی!

۴. اصل تبلیغ بین‌المللی تعالیم دینی و مذهبی و ترویج ارزش‌های انقلاب اسلامی در سکوه‌های وابسته به دشمن، امری مفید و بلکه لازم است؛ اما این حضور (با در اختیار داشتن VPN اختصاصی) باید به صورت هدفمند، سازماندهی شده و جریان‌ساز بین‌المللی بوده، از حیث کمیت افراد، حداقل، و از حیث کیفیت و توانمندی، در سطح بالای مهارت و توانمندی باشد. فعالیت صفحات شخصیت‌های بین‌المللی ایران در سکوه‌های خارجی نیز صرفاً باید برای دیپلماسی عمومی و به زبان‌های زنده‌ی دنیا انجام شود. طبعاً فعالیت صفحات این شخصیت‌ها به زبان فارسی در سکوه‌های داخلی صورت می‌گیرد.

۱۳. با فیلتر سکوهای خارجی، قدرت دیپلماسی عمومی سایبری کشور کاهش می‌یابد.

پاسخ:

سکوها جزئی از رسانه‌ها هستند و نقش رسانه‌ها تابع مدیریت آنهاست. بنابراین سکوها در خدمت منافع و اهداف صاحبان آن سکوها خواهد بود؛ چنان‌که از علل مهم افزایش قدرت دیپلماسی عمومی آمریکا، توسعهٔ روزافزون سکوهای وابسته به این کشور در جهان است. بر این اساس، اگر ما به دنبال دیپلماسی مؤثر و گستردهٔ عمومی هستیم، باید سکوهای بومی را در جهان فراگیر کنیم؛ در غیر این صورت، استفاده از سکوهای وابسته به دولت‌های متخاصم، نه تنها قدرتی برای ما ایجاد نخواهد کرد، بلکه به ضرر منافعمان خواهد بود. وضعیت و مواجههٔ ما با سکوهای خارجی در حدود یک دههٔ گذشته، بهترین شاهد بر این مدعاست.

۱۴. تقابل با سکوهای مسئله‌ساز، باید در مقیاس جهانی باشد، نه ملی.

پاسخ:

۱. لازمهٔ مقابله با سکوهای متعلق به دولت‌های متخاصم در مقیاس جهانی، عرضهٔ جایگزین پر قدرت بومی و حمایت از آن است. چنین امری نیز در زمانی که اکثریت مردم به سکوی خارجی کشانده شده و در آن حضور دارند، غالباً تحقق پیدا نمی‌کند؛ بلکه لازم است هم‌زمان با حمایت از سکوی داخلی، محدودیت برای سکوی خارجی ایجاد شود؛

۲. انسداد سکوهای قانون‌شکن متعلق به دشمن را می‌توان تبدیل به

گفتمان در سایر کشورها کرد. بزرگ‌ترین ضربهٔ اقتصادی، امنیتی و فرهنگی

به دولت‌های متخاصم و جبهه استکبار، حذف سکوه‌های آنان از کشورهای مختلف است. جمهوری اسلامی می‌تواند در این خصوص الگوی مناسبی باشد. اجرای پیوست حکم اول مقام معظم رهبری به اعضای شورای عالی فضای مجازی در این زمینه بسیار تأثیرگذار است.

۱۵. با توجه به شکست فیلتر تلگرام، فیلتر اینستاگرام و واتساپ نیز موفق نخواهد بود.

پاسخ:

شکست فیلتر تلگرام در ایران در سال ۱۳۹۷ به‌جهت دور زدن قانون و نقض فیلترینگ توسط برخی مسئولان بود؛ زیرا پس از فیلتر این شبکه و درحالی‌که اقبال مردمی به پیام‌رسان‌های داخلی با روندی مطلوب در حال رشد بود، راه‌اندازی و توسعه دو پسته تلگرامی (هات‌گرام و تلگرام‌طلایی) و کشاندن مردم به آن از یک سو، و نشر فیلترشکن‌ها به‌صورت گسترده از سوی دیگر (که هر دو امر با مدیریت و هماهنگی یا دست‌کم مخالفت نکردن برخی مسئولان دولتی انجام شد)، عملاً فیلتر تلگرام را نقض کرد. در واقع، نه‌تنها اراده‌ای برای فیلتر تلگرام از سوی مسئولان اجرایی (وزارت ارتباطات) وجود نداشت، بلکه اقداماتی برای به شکست کشاندن فیلترینگ آن صورت گرفت.

۱۶. با فیلتر اینستاگرام و واتساپ، اکثر مردم در حال کوچ به تلگرام هستند.

پاسخ:

۱. افزایش مراجعه به تلگرام و استفاده از آن، واقعیت دارد؛ اما آمارهای ارائه‌شده

درباره کوچ انبوه کاربران به تلگرام، همراه با بزرگ‌نمایی و احتمالاً با هدف ایجاد خطای محاسباتی در تصمیم‌گیران است؛

۲. طبق آمار مستندی که قبلاً ارائه شد، واقعیت جامعه آن است که در طول یک‌ماهه اواخر شهریور تا اواخر مهر، کوچ کاربران به سکوه‌های داخلی با روند مناسبی در حال انجام بوده است؛

۳. به‌رغم جدیت ریاست محترم جمهور و مسئولان وزارت ارتباطات در حمایت از سکوه‌های داخلی و سوق دادن مردم به این سکوها، لازم است مسدودسازی کامل تلگرام و فیلترشکن‌ها مطالبه گردد تا تجربه تلخ سال ۱۳۹۷ تکرار نشود؛ بویژه شاهدیم برخی افرادی که در آن زمان مسئولیت‌هایی در فضای مجازی کشور داشتند، هنوز عهده‌دار همان مسئولیت‌ها بوده، در حال انجام برخی اقدامات سؤال‌برانگیز هستند؛

۱۷. سکوه‌های مسئله‌ساز باید به‌صورت تدریجی فیلتر شوند، نه دفعی.

پاسخ:

۱. تجربه فیلتر تلگرام و ادعای برخی تصمیم‌گیران به فیلتر تدریجی این سکو (با باز کردن هات‌گرام و تلگرام‌طلایی و نیز جلوگیری نکردن از فیلترشکن‌ها) نشان داد فیلترینگ تدریجی، بهانه‌ای برای بازگشت سکوی متعلق به دشمن به گوشه‌های مردم و تنفس مصنوعی برای احیای آن خواهد شد؛

۲. فیلتر تدریجی فقط برای سکوهایی مفید است که هنوز فیلتر نشده‌اند، نه سکویی که فیلتر شده است.

۱۸. تکلیف محتوای بارگذاری شده در شبکه‌های فیلتر شده، چه می‌شود؟

پاسخ:

راهکارهای گوناگونی وجود دارد. یکی از این راهکارها، طراحی و استفاده از سامانه‌های مشابه `fopy.ir` برای انتقال دیتا و محتوای کاربران از سکویی به سکوی دیگر است (سامانه `fopy.ir` کل محتوا را از اینستاگرام به سایت منتقل می‌کند).

۱۹. مطالب مفیدی در اینستاگرام وجود دارد که در شبکه‌های دیگر وجود ندارد.

پاسخ:

۱. رفع مفاسد گسترده این سکو، بسیار مهم‌تر از دستیابی به برخی مطالب مفید و احتمالاً منحصراً آن است؛

۲. افراد دارای فعالیت‌های خاص که نیازمند استفاده از سکوهای خارجی هستند، می‌توانند با پیگیری‌های لازم، VPN قانونی برای دسترسی به سکوی مورد نظر خارجی دریافت کنند.

۲۰. فیلتر دائمی واتساپ و اینستاگرام، موجب ناراضی شده، زمینهٔ شورش اجتماعی را فراهم می‌آورد.

پاسخ:

۱. تجربه نشان می‌دهد هیچ‌گاه مسدودسازی یک سرویس در فضای مجازی، منجر به اغتشاش نشده است؛ بلکه این شبکه‌های اجتماعی خارجی بوده‌اند که به‌ویژه در سال‌های اخیر، منشأ ایجاد اغتشاش یا عامل گسترش آن بوده‌اند؛

۲. به نظر می‌رسد برخی افراد با طرح این قبیل مطالب، در مقام اختلال در دستگاه محاسباتی مسئولان امر و تصمیم‌سازی نادرست برای آنها هستند.

۲۱. فیلتر واتساپ و اینستاگرام، موجب سلب اعتماد عمومی و کاهش سرمایهٔ اجتماعی نظام جمهوری اسلامی شده است.

پاسخ:

۱. صرف‌نظر از مبالغه‌ای که در این موضوع صورت می‌گیرد، باید مسائل را در سطح کلان و به‌صورت ریشه‌ای بررسی کرد. به‌رغم وابستگی‌هایی که برای مردم در استفاده از سکوهای خارجی به‌دلیل سیاست‌گذاری‌های نادرست و ترک فعل‌های مسئولان در دولت قبل- ایجاد شده است و طبعاً مسدودسازی این سکوها، مشکلاتی را در کوتاه‌مدت، به‌ویژه برای بخشی از مردم ایجاد می‌کند، اما قطعاً در بلندمدت به نفع مردم بوده، اعتماد عمومی، سرمایهٔ اجتماعی و مقبولیت و کارآمدی نظام، افزایش خواهد یافت؛

۲. آنچه در مدت بیش از یک ماه اخیر شاهد آن هستیم، محصول سال‌ها ایجاد بی‌اعتمادی در مردم، به‌ویژه نوجوانان و جوانان، توسط جریان‌های معارض نظام اسلامی در سکوه‌های خارجی است. فعالیت گسترده رسانه‌های ضد نظام (مانند بی‌بی‌سی فارسی، صدای آمریکا و من‌وتو) در سکوه‌های خارجی بویژه اینستاگرام و ایجاد محدودیت برای جریان‌های انقلابی، طبعاً نمی‌تواند نتیجه‌ای جز سلب اعتماد عمومی و کاهش سرمایه اجتماعی نظام اسلامی داشته باشد؛ بنابراین فیلتر این سکوها و سالم‌سازی محیط مجازی، زمینه را برای افزایش اعتماد مردم به حاکمیت فراهم می‌کند؛

۳. بخش قابل توجهی از مردم، به‌دلیل مفسد گسترده سکوه‌های خارجی (به‌ویژه اینستاگرام) و مسدودنشدن آنها، از حاکمیت گله‌مند و ناراحت بودند.

۲۲. برخی جریان‌های سیاسی، از فیلترینگ ایجادشده سوءاستفاده خواهند کرد.

پاسخ:

۱. برخی گروه‌ها و احزاب سیاسی متمایل به لیبرالیسم، در ایام انتخابات با طرح موضوعاتی مانند آزادی بیان، حجاب، زنان، دموکراسی، تلاش در دوقطبی‌سازی کاذب جامعه و رأی‌آوری برای فرد یا افراد متبوعشان داشته‌اند. بحث فیلترینگ نیز یکی از این موضوعات است و چنین نیست که سوءاستفاده این جریان و دوقطبی‌سازی جامعه، منحصر در فیلترینگ باشد. (فراموش نکرده‌ایم که

این جریان سیاسی، مسائلی را مانند دیوارکشی در پیاده‌رو به جریان انقلابی نسبت می‌داد که از اساس کذب بود؛

۲. لازم است با جهاد تبیین، حقایق فضای مجازی و فیلترینگ را برای مردم روشن‌گری، و از سوءاستفاده جلوگیری کرد. بی‌تردید، آگاهی‌بخشی و روشن‌گری دربارهٔ فضای مجازی، تبیین گفتمان انقلاب اسلامی در این زمینه و ارائهٔ پاسخ‌های مستدل و مستند به برخی پرسش‌ها و ابهامات و شبهات، از بایسته‌هایی است که متأسفانه مورد کم‌توجهی، غفلت و تعافل متولیان امر قرار گرفته است. بر این اساس، لازم است مسئولان رسانه‌های رسمی نظام جمهوری اسلامی، به‌ویژه صدا و سیما و خبرگزاری‌های مهم، در این عرصهٔ بسیار مهم وارد شوند و نقش فعال ایفا کنند؛

۳. در انتخاباتی که در حدود یک دههٔ اخیر اتفاق افتاده است، بخشی از تخلفات و دوقطبی‌سازی‌های کاذب انتخاباتی، در سرویس‌ها و سکوها خارجی اتفاق افتاده است. بر این اساس، اگر مهاجرت به سکوهای داخلی انجام شود و اکثریت مردم در این سکوها حضور داشته باشند، هم زمینهٔ تخلفات انتخاباتی کم خواهد شد و هم دوقطبی‌های کاذب.

۲۳. رئیس‌جمهور در ایام انتخابات متعهد شده بود که شبکه‌ای را فیلتر نکند.

پاسخ:

رئیس‌جمهور محترم، ناظر به فضای قانونمند سخن گفت. روشن است

سکویی که برخلاف قوانین مسلم و بدیهی عمل کرده، زمینه را برای اغتشاشات در یک کشور فراهم کرده و آن را گسترش می‌دهد، خودش زمینه فیلترش را فراهم کرده است. بنابراین رئیس‌جمهور خلف وعده نکرده است.

ضمیمه

مطالبات مقام معظم رهبری از مسئولان درباره فضای مجازی

مقام معظم رهبری از اوایل توسعه اینترنت با مدیریت نظام سلطه، بر لزوم مراقبت و انجام دادن اقدامات لازم در این زمینه تأکید فرمودند (بیانات در تاریخ ۱۳۸۱/۹/۲۶). معظم له در سال ۱۳۹۰ با تشکیل شورای عالی فضای مجازی، تلاش برای مدیریت فضای مجازی، بومی سازی سخت افزارها و نرم افزارهای پرکاربرد، بهره گیری حداکثری از فرصت های فضای مجازی و پیشگیری جدی از مخاطرات و آسیب های آن را از مسئولان امر مطالبه کردند. کوتاهی و بلکه بی توجهی متولیان و مجریان به این مطالبات، باعث شد ایشان در سال های اخیر، بارها از وضعیت آسیب زا و رها شده فضای مجازی موجود کشور و سلطه دشمنان بر آن، به شدت اظهار نارضایتی، و از کوتاهی مسئولان گلایه کنند. (به عنوان نمونه، ر.ک: بیانات رهبری در تاریخ های ۱۳۹۵/۲/۱۳؛ ۱۳۹۶/۳/۲۲؛ ۱۳۹۷/۷/۲۲؛ ۱۳۹۸/۲/۸؛ ۱۳۹۸/۷/۲۱؛ ۱۳۹۹/۳/۱؛ ۱۳۹۹/۴/۲۲؛ ۱۳۹۹/۶/۲؛ ۱۴۰۰/۱۰/۱۱ و ۱۴۰۰/۱۲/۱۹)

رهبری معظم در تاریخ ۱۳ اردیبهشت ۱۳۹۵، در بخشی از سخنانشان در

دیدار با معلمان و فرهنگیان فرمودند:

«این فضای مجازی امروز از فضای حقیقی زندگی ما چندبرابر بزرگ‌تر شده. بعضی‌ها اصلاً در فضای مجازی تنفس می‌کنند. اصلاً آنجا تنفس می‌کنند. زندگی‌شان در فضای مجازی است. جوانان هم سروکار دارند با فضای مجازی؛ با انواع و اقسام چیزها و کارها؛ با برنامه‌های علمی‌اش، با اینترنتش، با شبکه‌های اجتماعی‌اش، با مبادلات و امثال اینها سروکار دارند. خوب، اینجا لغزشگاه است. هیچ‌کس نمی‌گوید آقا جاده نکش. اگر شما در یک منطقه‌ای جاده‌ای لازم دارید، خیلی خوب، جاده بکش؛ جاده اتوبان هم بکش؛ اما مواظب باش! آنجایی که ریزش کوه محتمل است، آنجا محاسبه لازم را بکنید. ما به دستگاه‌های ارتباطی خودمان، به مجموعه وزارت ارتباطات و شورای عالی مجازی - که بنده از آن هم گله دارم - سفارشمان این است. ما نمی‌گوییم این راه را ببندید. نه، اینکه بی‌عقلی است. یک کسانی نشسته‌اند، فکر کرده‌اند، یک راهی باز کرده‌اند به‌عنوان این فضای مجازی و به قول خودشان سایبری. خیلی خوب، از این استفاده کنید؛ منتها استفاده درست بکنید. دیگران دارند استفاده درست می‌کنند. بعضی از کشورها طبق فرهنگ خودشان این دستگاه‌ها را قبضه کرده‌اند. ما چرا نمی‌کنیم؟ چرا حواسمان نیست؟ چرا رها می‌کنیم این فضای غیرقابل کنترل و غیرمنضبط را؟ مسئول‌اند؛ یکی از مسئولین هم همین‌ها هستند؛ دستگاه وزارت ارتباطات است». (بیانات در تاریخ ۱۳/۲/۱۳۹۵)

ایشان در خرداد ۱۳۹۶ در دیدار با مسئولان نظام، ضمن بیان تأثیرگذاری فضای مجازی بر اداره کشور و اهمیت زیاد آن، گفتند:

«در مسئله فضای مجازی، آنچه از همه مهم‌تر است، مسئله شبکه ملی اطلاعات است. متأسفانه در این زمینه کوتاهی شد. کاری که باید انجام بگیرد، انجام نگرفته. این [طور] نمی‌شود. اینکه ما به‌عنوان اینکه نباید جلوی فضای مجازی را گرفت، در این زمینه‌ها کوتاهی کنیم، این مسئله‌ای را حل نمی‌کند و منطق درستی هم نیست. خب امروز فضای مجازی، مخصوص ما که نیست. همه دنیا امروز درگیرند با فضای مجازی. کشورهایی که شبکه ملی اطلاعات درست کرده‌اند و [فضای مجازی را] کنترل کرده‌اند به‌نفع خودشان و به‌نفع ارزش‌های مورد نظر خودشان، یکی دو تا نیستند. بهترین کشورها، قوی‌ترین کشورها، در این زمینه‌ها خط قرمز دارند؛ راه نمی‌دهند. خیلی از بخش‌های فضای مجازی اعزام شده از سوی آمریکا و دستگاه‌های پشت سر و پشت صحنه این قضیه را راه نمی‌دهند؛ کنترل می‌کنند. ما هم باید کنترل کنیم. این کنترل کردن، معنایش این نیست که ما ملت را از فضای مجازی محروم کنیم. نه، معنایش این نیست. امروز بهمنی از گزاره‌های درست و نادرست، روی سر مراجعین اینترنت ما فرود می‌آید؛ اطلاعات غلط، اطلاعات نادرست، اطلاعات مضر، شبه‌اطلاعات - بعضی چیزها اطلاعات واقعی نیست؛ اطلاع‌نمایی است - خب اینها دارد مثل یک بهمنی فرود می‌آید. ما چرا باید اجازه بدهیم این اتفاق بیفتد؟! ما چرا باید اجازه بدهیم آن چیزهایی که برخلاف ارزش‌های ماست،

برخلاف آن اصول مسلمة ماست، برخلاف همان اجزا و عناصر اصلی هویت ملی ماست، به وسیله کسانی که بدخواه ما هستند، در داخل کشور توسعه پیدا کند؟!» (بیانات در تاریخ ۱۳۹۶/۳/۲۲)

مقام معظم رهبری در مهر ۱۳۹۷ در دیدار با بسیجیان، ابزار رسانه در دست دشمن را تشبیه به «سلاح شیمیایی» کردند و هشدار دادند:

«[از فضای مجازی]، علیه افکار عمومی ما استفاده می‌شود. این را کسانی که مسئولیت این بخش از کشور را بخش ارتباطات را دارند، درست توجه کنند. ما در جلسات حضوری هم به اینها تذکر داده‌ایم؛ تأکید کرده‌ایم؛ حالا هم می‌گوییم توجه کنند که آنها ابزاری نشوند برای اینکه دشمن، راحت بتواند سلاح شیمیایی خودش را علیه این مردم به کار ببرد. وظیفه خودشان را بدانند و با جدیت، عمل کنند». (بیانات در تاریخ ۱۳۹۷/۷/۱۲)

معظم‌له در اوایل سال ۱۳۹۸، در دیدار با فرماندهان نیروی انتظامی، فضای مجازی را دارای «منافع» و «خطرات»، و یکی از مهم‌ترین خطرات را ناامنی دانستند. در ادامه، از بخش‌های مرتبط نیروی انتظامی خواستند با همکاری «قوة قضائیه»، در این زمینه «به‌طور جدی» ورود کنند (بیانات در تاریخ ۱۳۹۸/۲/۸).

چندی بعد در مهرماه همین سال، در دیدار با دانشجویان دانشگاه امام حسین علیه السلام، ضمن معرفی فضای مجازی به‌عنوان یک «ابزار»، قطع وابستگی و بومی‌سازی آن را خواستار شدند (بیانات در تاریخ ۱۳۹۸/۷/۲۱)؛ و در اوایل سال ۱۳۹۹، با بیان اینکه «امروز فضای مجازی، حاکم بر زندگی انسان‌ها» شده است، تحصیل «قوت» در این زمینه را امری «حیاتی» دانستند (بیانات در تاریخ ۱۳۹۹/۱/۳).

با شروع به کار یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی، در اولین سخنرانی‌شان در جمع نمایندگان در تیر ۱۳۹۹، «مدیریت فضای مجازی را» از «مسائل مهم» و «کلیدی» و فوری بیان کردند. ایشان با توصیه به اینکه «اولویت را به مسائل کلیدی بدهید»، پس از بیان نمونه‌هایی از مسائل مهم و کلیدی مانند «تولید»، «اشتغال»، «تورم» و «جمعیت»، در ادامه فرمودند:

«مسئله مدیریت فضای مجازی، جزو مسائل مهم ماست که این مسئله، مسئله بلندمدت هم نیست؛ مسئله کوتاه‌مدت و میان‌مدت، و جزو مسائل نزدیک ماست که باید [به آن توجه بشود] و امثال اینها مسائل کلیدی‌ای وجود دارد». (بیانات در تاریخ ۱۳۹۹/۴/۲۲)

دیدگاه مقام معظم رهبری درباره فضای مجازی، و میزان نارضایتی ایشان از وضعیت نابسامان و عقب‌مانده آن و کوتاهی متولیان امر، از سخنان ایشان در اواسط سال ۱۳۹۹ در دیدار با هیئت دولت به‌وضوح نمایان است:

«یک مسئله که من اصرار دارم روی آن تکیه بکنم، مسئله فضای مجازی است! خب فضای مجازی، خیلی مهم است. آقایانی که در زمینه فضای مجازی نظراتی دارند و ابراز می‌کنند و گاهی می‌گویند که این جزو زندگی اصلی مردم است - که ما هم قبول داریم؛ الآن واقعاً فضای مجازی، یک بخش حقیقی از زندگی مردم شده؛ حالا دولت الکترونیک و از این قبیل که به جای خود محفوظ است - شکی نیست؛ [اما] آنچه عرض من است و من روی آن تکیه می‌کنم، این است که فضای مجازی بدون اختیار ما، از بیرون از اختیار ما، دارد مدیریت می‌شود. بحث این است! فضای مجازی،

یک چیزی نیست که آدم بتواند مثل یک آب روانی، هر جور که می‌خواهد از آن استفاده بکند. دیگران دارند این آب را به یک سمتی که خودشان می‌خواهند، هدایت می‌کنند. آنها دارند مدیریت می‌کنند این فضا را. خب وقتی که ما می‌دانیم کسانی از بیرون دارند فضای مجازی را - که ما هم دست‌اندرکارش هستیم و مبتلابه‌ماست - هدایت می‌کنند و مدیریت می‌کنند، ما نمی‌توانیم بیکار بنشینیم در مقابل او. ما نمی‌توانیم مردمان را که با فضای مجازی ارتباط دارند، بی‌پناه رها کنیم در اختیار آن مدیری که دارد پشت پرده، فضای مجازی را اداره می‌کند. عوامل مسلط بین‌المللی در این زمینه‌ها به شدت فعال‌اند؛ از لحاظ خبردهی، خبررسانی، تحلیل داده‌ها و امثال گوناگون. هزاران کار دارد انجام می‌گیرد روی فضای مجازی. برای خاطر این است که بنده روی مسئله شبکه ملی اطلاعات این‌همه تأکید می‌کنم. این شورای عالی فضای مجازی و مرکز ملی فضای مجازی که تشکیل داده‌ایم و بنده اصرار داشتیم و داریم که این [شورا] تشکیل بشود و رؤسای محترم در آن شرکت کنند و تصمیم‌گیری کنند و اجرا کنند، به خاطر اهمیت این مسئله است. نمی‌شود این مسئله را رها کرد؛ و من می‌بینم که آن اهتمام لازم به خرج داده نمی‌شود. خب الان شبکه ملی اطلاعات، اجزایی دارد. این اجزا باید در زمان‌بندی‌های مشخص تحقق پیدا کند. آدم می‌بیند که تحقق پیدا نمی‌کند. از زمان‌بندی‌ها عقب‌اند؛ یا سیاست‌های اصولی‌ای در

زمینه پهنای باند وجود دارد که مکرر ابلاغ شده. خب این سیاست‌ها باید رعایت بشود و اینها مورد درخواست و تأکید مؤکد این جانب است». (بیانات در تاریخ ۱۳۹۹/۶/۲)

ناراحتی شدید رهبری از تفکر واداده مسئولان فضای مجازی و مدیریت نکردن و قانونمند نبودن این عرصه، تا آخرین ماه‌های دولت دوازدهم و درحالی‌که کشور در آستانه برگزاری انتخابات ریاست‌جمهوری بود، ادامه یافت. ایشان در سخنرانی نوروزی خود در سال ۱۴۰۰، در جملاتی کوتاه و شفاف فرمودند:

«متأسفانه در فضای مجازی کشور ما هم که آن رعایت‌های لازم با وجود این همه تأکیدی که من کردم، صورت نمی‌گیرد و در یک جهاتی واقعاً ول است، که بایستی آن کسانی که مسئول هستند، حواسشان باشد. همه کشورهای دنیا روی فضای مجازی خودشان دارند اعمال مدیریت می‌کنند؛ [درحالی‌که] ما افتخار می‌کنیم به اینکه ما فضای مجازی را ول کرده‌ایم! این افتخار ندارد. این به‌هیچ‌وجه افتخار ندارد. فضای مجازی را بایستی مدیریت کرد. از این امکان، مردم استفاده کنند. برای مردم بلاشک وسیله آزادی است؛ خیلی هم خوب است؛ اما نباید این وسیله را در اختیار دشمن گذاشت که بتواند علیه کشور و علیه ملت توطئه کند».

(بیانات در تاریخ ۱۴۰۰/۱/۱)

رویکرد انتقادی و اعتراضی رهبری، در سخنرانی‌های ایشان در اواخر سال ۱۴۰۰، از جمله در ۱۱ دی، ۱۹ بهمن و ۱۹ اسفند نیز بازتاب داشته است؛ چنان‌که در تاریخ ۱۱ دی ضمن اشاره به حذف نام شهید سلیمانی در فضای مجازی تحمیل شده از سوی دشمنان، فرمودند:

«این هم یک تنبیه دیگری است. تنبیه بیشتری است برای ما و مسئولین فضای مجازی کشور که بفهمند چکار باید بکنند، تا دشمن نتواند هر جور دلش می‌خواهد، با هر جایی که دلش می‌خواهد، رفتار کند. فضای مجازی موجود دنیا، زیر کلید مستکبران است.» (بیانات در تاریخ ۱۴۰۰/۱۰/۱۱)

و در تاریخ ۱۹ اسفند، در دیدار با اعضای مجلس خبرگان رهبری، با اشاره به مشکلات فضای مجازی، بیان کردند: «ان‌شاءالله جناب آقای رئیسی و دوستانشان باید همت کنند و هرچه زودتر باید این مشکلات برطرف شود» (بیانات در تاریخ ۱۴۰۰/۱۲/۱۹).

در نهایت، مقام معظم رهبری ضمن سخنرانی مهم ۱۴ خرداد در مرقد امام خمینی، چند بار موضوع فضای مجازی را طرح، و به استفاده دشمن از این فضا جهت ایجاد جنگ روانی برای ضربه زدن به کشور و ملت اشاره کردند (بیانات در ۱۴۰۱/۳/۱۴).

شکل‌گیری اغتشاشات اخیر کشور و نقش فضای مجازی وابسته به دشمن در این وقایع، به خوبی صدق بیانات رهبر حکیم را ثابت کرد. امید است با تصمیمات جدید مسئولان محترم در زمینه فضای مجازی بویژه اقدامات ارزشمند انجام شده و در حال انجام متولیان وزارت ارتباطات، مدیریت فضای مجازی کشور وضعیت مطلوبی پیدا کند و ایران اسلامی در این عرصه نیز همانند بسیاری از عرصه‌های دیگر، به پیشرفت حقیقی دست یابد؛ پیشرفتی که علاوه بر ابعاد فنی و حکمرانی فضای مجازی، متضمن ارزش‌های اخلاقی، دینی و مذهبی مردم باشد. البته تحقق این امید، نیازمند مراقبت جدی است تا از طریق برخی فشارهای وارده و تصمیم‌گیری‌های در سایه، خللی در کار ایجاد نشود.

بخشی از عقب‌ماندگی و وابستگی فضای مجازی ایران، نشئت‌گرفته از ابهامات و پرسش‌هایی است که نه‌تنها ذهن عامه مردم، بلکه ذهن نخبگان و تصمیم‌گیران را به خود مشغول کرده است. این شبهات مانند سدی در برابر کسب مؤلفه‌های قدرت در عرصه فضای مجازی عمل می‌کنند.

یکی از مسائل و ابهامات اساسی درباره فضای مجازی، موضوع مسدودسازی و فیلتر برخی امکانات فضای مجازی است. این سؤالات و شبهات با توجه به شرایط خاصی که در نتیجه اغتشاشات اواخر شهریور و مهر ۱۴۰۱ در ایران شکل گرفت و دو سکوی مهم خارجی (اینستاگرام و واتساپ) مسدود گردید، گسترش یافت و با برخی پرسش‌های موردی و مصداقی ناظر به شرایط ایجادشده همراه گردید. در چنین شرایطی، بررسی شبهات کلی و موردی در زمینه فیلترینگ ضرورت و اولویت پیدا کرد و نوشتار حاضر در پاسخ به این نیاز، توسط برخی کارشناسان فضای مجازی و محققان این حوزه تدوین شد.

بخش اصلی اثر پیش‌رو، پرسش‌ها و پاسخ‌ها درباره فیلترینگ، در دو بخش کلی و مصداقی است. موضوع «مطالبات مقام معظم رهبری از مسئولان درباره فضای مجازی» نیز به دلیل اهمیت و ارتباط مباحث، در قالب ضمیمه درج شده است. رویکرد غالب در نوشتار، رعایت اختصار و پرهیز از تفصیل بوده است.

امید است مجموعه مباحث ذکرشده در اثر حاضر، بتواند گامی در جهت رفع موانع ذهنی برای مدیریت صحیح فضای مجازی و پیشرفت حقیقی کشور در این عرصه باشد.